

บทที่ 2

ความคิดทางการเมืองของมาคิอาเวลลี

2.1 ประวัติชีวิตและผลงานของมาคิอาเวลลี

มาคิอาเวลลี เป็นนักปรัชญาคนสำคัญของยุคกลาง ผู้ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็น "บิดาแห่งการเมืองสมัยใหม่" หรือเป็นผู้สร้างรัฐศาสตร์ขึ้นใหม่ มาคิอาเวลลีมีชื่อเต็มว่า "นิโคโล ดิ เบอร์นาโด มาคิอาเวลลี"¹ (Niccolo di Bernardo Machiavelli)¹ เกิดเมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม ค.ศ. 1469² ที่เมืองฟลอเรนซ์ (Florence) ประเทศอิตาลี ซึ่งเป็นประเทศทางยุโรปตอนใต้ ที่มีความเจริญก้าวหน้าทางศิลปวิทยาการ และมั่งคั่งร่ำรวยมากที่สุดในทวีปยุโรป

มาคิอาเวลลี เป็นบุตรของ เบอร์นาโด มาคิอาเวลลีและนาง บาร์โรโลเนีย เพลลี บิดาของมาคิอาเวลลีคือ เบอร์นาโด นั้นสืบเชื้อสายมาจากชนชั้นสูงแห่งทัสคานี (Tuscany) แต่ก็มีอาชีพเป็นเพียงทนายความผู้ยากจน และใช้ชีวิตอย่างสมถะ ส่วนมารดาของเขานั้น มีอาชีพเป็นกวีทางศาสนา

เมื่อมีอายุได้ 12 ปี มาคิอาเวลลีได้รับการศึกษาที่เน้นการเรียนรู้ภาษาละตินในโรงเรียนของเปาโล ดา รอนซีกิลิโอเน ครูสอนละตินผู้มีชื่อเสียง และต่อมาราวปลายทศวรรษที่ 1480 เขาก็ได้มีโอกาสเข้าฟังคำบรรยายของ มาร์เชโล อาควีอาโน ที่มหาวิทยาลัยแห่งฟลอเรนซ์³

มาคิอาเวลลีเริ่มเข้ารับราชการที่มหาชนรัฐฟลอเรนซ์ตั้งแต่เดือนมิถุนายน ค.ศ.1498 เป็นต้นมา ด้วยการเข้าดำรงตำแหน่งเลขานุการฝ่ายการทูตแห่งมหาชนรัฐฟลอเรนซ์ โดยในขณะเริ่มรับราชการนั้น มาคิอาเวลลีมีอายุได้ 29ปี⁴ และได้รับราชการในตำแหน่งดังกล่าวเป็นเวลายาวนานถึง 14 ปี

¹ ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, "ปรัชญาการเมืองสมัยใหม่", ใน เอกสารการสอนชุดวิชาปรัชญาการเมือง. (นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2533), หน้า 213

² นิโคโล มาคิอาเวลลี, เจ้าผู้ปกครอง. สมบัติ จันทรวงศ์, แปลและเขียนความนำ, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538), หน้า 1

³ เพิ่งอ้าง, หน้าเดียวกัน

⁴ เพิ่งอ้าง, หน้าเดียวกัน

จนกระทั่งเกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองครั้งใหญ่ขึ้นในมหาชนรัฐฟลอเรนซ์ เมื่อ ปี ค.ศ. 1512 ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองจากมหาชนรัฐ ภายใต้การนำของ ปีแอร์โร ซอเดอรินี (Pietro Soderini) มาเป็นรูปแบบของรัฐโดยมีเจ้าผู้ปกครอง ภายใต้การปกครองดูแลของ ตระกูลเมดิซี (Medici)

สภาพการณ์ทางการเมืองของอิตาลีในสมัยที่มากิอาเวลลิมีชีวิตอยู่นั้น เป็นสมัยที่มีแต่ ความวุ่นวายภายในประเทศ เนื่องจากการทำสงครามแย่งชิงอำนาจกันระหว่างนครรัฐหลัก 5 นครรัฐที่อยู่ภายในคาบสมุทรอิตาลี คือ เนเป็ลส์ทางภาคใต้ (Naples in the south) มิลานทางภาคตะวันตกเฉียงเหนือ (Milan in the northwest) เวนิสทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (Venice in the northeast) ฟลอเรนซ์ (Florence) และรัฐศาสนจักรในภาคกลาง (Papal State in the center) การแตกแยกไม่ เป็นเอกภาพภายในประเทศอิตาลีนั้น ก่อให้เกิดผลกระทบที่สำคัญ 2 ประการคือ ประการแรก การแตกแยกดังกล่าวเป็นปัจจัยที่สำคัญและมีอิทธิพลอย่างมากต่องานเขียนของมากิอาเวลลิ ซึ่งเราจะได้ ทำการศึกษากันอย่างละเอียดต่อไป และประการที่สอง มันเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ประเทศอิตาลี ในขณะนั้นขาดความเป็นเอกภาพและปึกแผ่น และขาดความเข้มแข็งเพียงพอที่จะต่อต้านการรุกราน และแทรกแซงจากกองกำลังต่างชาติได้ สภาพการณ์ดังกล่าวนี้ อาจกล่าวได้ว่าเป็นช่วงเวลา ที่เลวร้ายและน่าเศร้าที่สุดของประวัติศาสตร์อิตาลีเลยทีเดียว⁵

ตลอดช่วงเวลาของสมัยนั้น ประเทศอิตาลีต้องถูกรุกรานและแทรกแซง จากมหาอำนาจภายนอก เช่น เยอรมัน สวิส ฝรั่งเศส สเปนและจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์เรื่อยมา โดยเฉพาะตั้งแต่ปี ค.ศ. 1494 เป็นต้นมา ไม่มีรัฐอิตาลีรัฐใด ที่จะมีกองกำลังอันแข็งแกร่ง หรือมีกองทัพทหารที่มีการ จัดระเบียบดีพอ ซึ่งจะทำให้กองทัพของรัฐมีความเข้มแข็ง จนสามารถขับไล่กองกำลังทหารต่าง ชาติให้พ้นไปจากดินแดนของอิตาลีได้เลยแม้แต่รัฐเดียว ที่เป็นเช่นนั้นสาเหตุสำคัญก็คือ การที่ใน อิตาลี มีการแตกแยกกันออกเป็นนครรัฐต่างๆ หลายนครรัฐ ทำให้ไม่มีความเป็นเอกภาพ นอกจาก นี้ นครรัฐแต่ละแห่งก็ยังไม่มีการจัดระเบียบกองทัพทหารของตนแต่อย่างใด ทหารที่มาทำการรบใน สงครามแต่ละครั้งนั้นส่วนใหญ่ก็จะป็นทหารรับจ้าง ซึ่งการใช้กำลังทหารรับจ้างเป็นกำลังหลักใน การรบป้องกันดินแดนนั้นถือว่าเป็นปัญหาที่มีความสำคัญอย่างมากในการที่จะทำความเข้าใจความ คิดทางการเมืองของมากิอาเวลลิ เนื่องจากในสมัยนั้น ปัญหาเรื่องทหารรับจ้างเป็นปัญหาที่นักคิด ร่วมสมัยต่างก็พากันเฝ้ามองดูอยู่ แต่ไม่มีใครค้นหาวิธีแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ เนื่องจากเห็นว่าเป็น ปัญหาที่หยุ่งยากฝังลึกจนไม่อาจแก้ไขได้แล้ว เพราะต้องประสบกับอุปสรรคพื้นฐานที่สำคัญ

2 ประการ คือ

ประการแรก เนื่องจากไม่มีนครรัฐใดในอิตาลีที่จะยอมสละอำนาจของตนเพื่อจัดตั้งเป็นรัฐ

⁵ พงศ์เพ็ญ ศกุนตาทัย, ทฤษฎีการเมืองยุคใหม่, หน้า 3

ขนาดใหญ่ขึ้นมาเพียงรัฐเดียว

ประการที่สอง การที่จะสร้างกองกำลังทหารแห่งชาติขึ้นมาทำหน้าที่แทนกองกำลังทหารรับจ้างนั้นเป็นเรื่องที่ยากลำบากมาก และการที่จะสร้างกองกำลังทหารแห่งชาติที่เกิดขึ้นใหม่ให้มีความแข็งแกร่งภายในระยะเวลาเพียงไม่กี่ปีนั้นยังเป็นเรื่องที่ยากลำบากเข้าไปใหญ่

หากแต่มาคิอาเวลลีไม่เคยสิ้นหวังที่จะแก้ปัญหาเรื่องกองกำลังทหารรับจ้างเฉกเช่นเดียวกับนักคิดคนอื่นๆ ที่อยู่ร่วมสมัยกับเขา ตลอดระยะเวลาที่มาคิอาเวลลีดำรงตำแหน่งหน้าที่ทางราชการของเขา เขาได้มีโอกาสสังสรรค์สนทนาและความรู้ต่างๆ อย่างมากมาย จากหน้าที่ที่เขาต้องรับผิดชอบอยู่ ทำให้มาคิอาเวลลีต้องเดินทางไปสังเกตการณ์ทางการทูตอยู่บ่อยครั้ง ทั้งยังนครรัฐภายในอิตาลีเอง และยังดินแดนต่างชาติ เช่น เมืองสำคัญๆ เกือบทุกเมืองในอิตาลี กรุงโรม กรุงปารีส เป็นต้น ทำให้เขาได้มีโอกาสพบปะกับบุคคลสำคัญๆ ทางการเมืองในขณะนั้นจำนวนมาก เช่น เฟอดินานด์แห่งอารากอน, พระเจ้าหลุยส์ที่ 12 แห่งฝรั่งเศส, จักรพรรดิแมกซิมิเลียน, สันตปาปาอเล็กซานเดอร์ที่ 6, สันตปาปาจูเลียสที่ 2 , และซีซาร์ บอร์เจีย เหล่านี้เป็นต้น⁶

ชีวิตของมาคิอาเวลลีต้องพบกับความผันผวนทางการเมืองที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา จากความผูกพันกับการเมือง เนื่องจากตำแหน่งหน้าที่ทางราชการที่เขาทำอยู่ สถานะเช่นนั้นทำให้เขามีโอกาสเก็บเกี่ยวประสบการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ต่างๆ ได้้อย่างมากมาย มาคิอาเวลลีสามารถนำเอาประสบการณ์ที่ได้รับเหล่านั้นมาใช้เป็นองค์ประกอบในการสร้างแนวความคิดของเขาได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นความผิดพลาด หรือความสำเร็จที่บรรดาผู้ปกครองคนแล้วคนเล่าต้องประสบมาอันเป็นผลจากการแสดงบทบาททางการเมืองอย่างใดอย่างหนึ่ง

มาคิอาเวลลีเป็นคนที่มีความมานะพยายามและตั้งใจทำงานเป็นอย่างมาก แต่เขาก็ไม่เคยมีโอกาสดำเนินหน้าที่ในตำแหน่งสำคัญๆ ให้แก่มหาชนรัฐฟลอเรนซ์เลย แม้แต่เรื่องสำคัญที่เป็นปัญหาใหญ่ของฟลอเรนซ์ในขณะนั้น คือ เรื่องกองกำลังทหารรับจ้าง ซึ่งมาคิอาเวลลีได้เรียกร้องให้ผู้ปกครองของฟลอเรนซ์ทำการจัดตั้งกองทัพประชาชนของฟลอเรนซ์ขึ้นเพื่อมาทำหน้าที่แทนกองกำลังทหารรับจ้าง หากแต่ก็ไม่ได้รับการตอบสนองจากผู้ปกครองของฟลอเรนซ์ในขณะนั้นแต่อย่างใด เนื่องจากนครรัฐฟลอเรนซ์ในสายตาของมาคิอาเวลลีนั่น เป็นนครรัฐที่มุ่งสนใจแต่เฉพาะประโยชน์ในทางการพาณิชย์เป็นสำคัญ และไม่มีความเต็มใจที่จะเสียสละในสิ่งที่จำเป็นต้องเสียเพื่อนครรัฐของตน

ความตั้งใจของมาคิอาเวลลีเริ่มได้รับการตอบสนองในปี ค.ศ. 1502 เมื่อปีแอร์โร ซอเดอรินี (Pietro Soderini) ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าผู้บริหารตลอดชีพของฟลอเรนซ์

⁶ นิโคโล มาคิอาเวลลี, เจ้าผู้ปกครอง, สมบัติ จันทรวงศ์, แปลและเขียนความนำ, หน้า 2-5

(Gonfalonier) บุคคลผู้นี้เป็นผู้ที่มีความชื่นชมในตัวของมาคิอาเวลลีอยู่ค่อนข้างมาก ต่อมาในปี ค.ศ. 1505 เมื่อกองทัพรับจ้างของนครรัฐฟลอเรนซ์พ่ายแพ้ต่อกองกำลังของนครปิซา (Pisa) สภาแปดสิบแห่งฟลอเรนซ์จึงยินยอมตามข้อเสนอเรื่องการจัดตั้งกองกำลังแห่งชาติของมาคิอาเวลลี และอนุมัติให้เขาเข้ามาดำเนินการในเรื่องนี้ โดยให้ดำรงตำแหน่งเป็นเลขานุการของคณะกรรมการทั้งเก้าของกองทัพแห่งชาติ ในเดือนธันวาคม ปีค.ศ. 1506 และแม้ว่าเมื่อเริ่มทำงานใหม่ มาคิอาเวลลีจะต้องประสบกับอุปสรรคนานัปการ ทั้งการต่อต้านและการไม่ยอมให้ความร่วมมือ แต่ด้วยความเพียรพยายาม เขาก็สามารถจัดตั้งกองกำลังดังกล่าวได้เป็นผลสำเร็จในที่สุด ในปีค.ศ. 1509

ต่อมากองกำลังที่ถูกจัดตั้งขึ้นใหม่นี้ได้ถูกนำไปใช้ทำสงครามกับปิซา และด้วยการวางแผนการรบอย่างชาญฉลาดของมาคิอาเวลลี โดยใช้กลยุทธ์ในการปิดล้อมกองกำลังของข้าศึก ทำให้กองทัพประชาชนของฟลอเรนซ์สามารถมีชัยชนะเหนือกองทัพของปิซาได้อย่างงดงาม มีผลให้ปิซาต้องยอมกลับคืนมาเป็นรัฐในอารักขาของฟลอเรนซ์อีกครั้งหนึ่ง ผลจากชัยชนะในครั้งนี้ ทำให้อิทธิพลทางการเมืองของมาคิอาเวลลีพุ่งขึ้นสู่จุดสูงสุด และชื่อเสียงของเขาก็เริ่มขจรขยายไปเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางนับแต่นั้นมา

ทว่าต่อมาในปีค.ศ. 1512 จากความผันผวนทางการเมืองทำให้โชคชะตาของมาคิอาเวลลีต้องเปลี่ยนไปในทางที่เลวร้าย เมื่อฝรั่งเศสและรัฐศาสนจักรของสันตปาปาจูเลียสที่ 2 เริ่มแตกกันเอง ทำให้ฟลอเรนซ์ต้องตกอยู่ในฐานะลำบากในการที่จะเลือกเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่ด้วยสถานการณ์ที่บีบบังคับทำให้ฟลอเรนซ์จำต้องเข้าข้างฝรั่งเศส แต่เมื่อสันตปาปาจูเลียสที่ 2 สามารถขับไล่ฝรั่งเศสออกไปจากอิตาลีได้ในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1512 ก็หันมาทำสงครามกับฟลอเรนซ์ ผลของสงครามที่เกิดขึ้นในครั้งนั้น คือ กองทัพประชาชนซึ่งมาคิอาเวลลีและปีแอร์โร ซอเดอรินีฝากความหวังไว้นั้น กลับต้องพ่ายแพ้อย่างไม่เป็นขบวนต่อกองกำลังทหารรับจ้างของสันตปาปาจูเลียสที่ 2 ทำให้ฟลอเรนซ์ต้องกลับไปอยู่ภายใต้การปกครองของตระกูลเมดิชีซึ่งเป็นพันธมิตรกับรัฐศาสนจักรอีกครั้งหนึ่ง ผลจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในครั้งนี้ ทำให้หน้าที่การงานของมาคิอาเวลลีต้องถูกกระแทกกระเทือนอย่างรุนแรง เนื่องจากจูเลียโน เดอเมดิชีผู้ครองอำนาจคนใหม่ได้สั่งการให้ปลดมาคิอาเวลลีออกจากตำแหน่งทางราชการทุกตำแหน่งเมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน ค.ศ. 1512 และถูกตัดสินให้ต้องโทษกักบริเวณเป็นเวลานานถึง 1 ปี⁷

โชคร้ายของมาคิอาเวลลียังไม่หมดลงเพียงเท่านั้น เพราะในปีต่อมา แผนการร้ายของกลุ่มคนที่พยายามจะโค่นล้มอำนาจของตระกูลเมดิชีบังเอิญถูกจับได้ และในรายชื่อของบุคคลที่บรรดาผู้ก่อการหวังจะขอความร่วมมือ กลับปรากฏมีชื่อของมาคิอาเวลลีรวมอยู่ด้วย เขาจึงถูกจับกุมไปจำคุกและทรมาน แต่เนื่องจากเขาไม่ได้ทำผิด จึงได้รับการปล่อยตัวในเวลาต่อมา คือเมื่อ วันที่

⁷ นิโคโล มาคิอาเวลลี, เจ้าผู้ปกครอง, สมบัติ จันทรวงศ์, แปลและเขียนความนำ, หน้า 5

11 มีนาคม ค.ศ. 1513 และหลังจากที่ได้รับการปล่อยตัวแล้ว มาคิอาเวลลีได้พยายามที่จะขอกลับเข้ารับราชการตามเดิมแต่ได้รับการปฏิเสธดรอนจากจูเลียโน เดอ เมดิชิ ทำให้เขาหมดโอกาสที่จะกลับเข้ามายุ่งเกี่ยวกับการเมืองในนครรัฐฟลอเรนซ์อย่างใกล้ชิดได้อีกต่อไป จึงถอยไปอยู่ในชนบทพร้อมกับครอบครัวที่ ชัน อันเดรียโนแปร์กูลชีนา ทางตอนใต้ของฟลอเรนซ์ และที่นี้เองที่ผลงานชิ้นสำคัญที่สุดของเขาคือ *The Prince* ได้ถือกำเนิดขึ้นมาเมื่อปีค.ศ. 1513

กล่าวได้ว่า ตลอดระยะเวลาที่เขาต้องย้ายไปพำนักอยู่ที่ชัน อันเดรียโนนั้น เขามีชีวิตอยู่อย่างไม่สู้จะมีความสุขนั้น เนื่องจากเขามีความเชื่อมั่นว่า ตนสามารถจะเป็นที่ปรึกษาที่มีคุณค่าผู้ปกครองของตระกูลเมดิชิได้ เขาจึงได้หันไปเขียนหนังสือ โดยหวังว่างานเขียนของเขาจะเป็นที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลาย และทำให้เขามีโอกาสกลับคืนสู่วงการการเมืองของฟลอเรนซ์ได้อีกครั้งหนึ่ง

หากแต่ความหวังดังกล่าวจะเลือนรางเต็มที เนื่องจากผู้ปกครองของนครรัฐฟลอเรนซ์ในขณะนั้นไม่ได้ให้การสนับสนุนเขาอย่างจริงจัง จังๆ กระนั้น เขาก็มีโอกาสไปปฏิบัติราชการทางทหารในฐานะกึ่งเจ้าหน้าที่ของสำนักสันตปาปาบ้างเป็นครั้งคราว และถึงกระนั้น เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเกิดขึ้นในฟลอเรนซ์อีกครั้งหนึ่งในปี ค.ศ. 1527 เมื่อกลุ่มผู้ต่อต้านตระกูลเมดิชิได้ประกาศจัดตั้งมหาชนรัฐฟลอเรนซ์ขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง หลังจากที่ได้รวมกำลังกันขับไล่ตระกูลเมดิชิให้ออกไปจากฟลอเรนซ์ได้แล้ว ซึ่งในครั้งนั้น มาคิอาเวลลีมีความหวังเป็นอย่างมากว่า จะได้รับตำแหน่งที่สำคัญในฟลอเรนซ์อีก แต่แล้วเขาก็ต้องผิดหวัง เนื่องจากถูกตั้งข้อรังเกียจว่า เป็นพวกเดียวกับตระกูลเมดิชิ อันสืบเนื่องมาจากหนังสือเรื่อง *The Prince* ที่เขาเขียนอุทิศให้แก่จูเลียโน เดอ เมดิชิ⁸ ทำให้ผู้ปกครองคนใหม่เข้าใจว่าเขาพร้อมที่จะรับใช้พวกตระกูลเมดิชิ หลังจากนั้นอีกไม่นาน มาคิอาเวลลีก็ถึงแก่กรรม เมื่อวันที่ 21 มิถุนายน ค.ศ. 1527

2.2 The Prince

ในบรรดางานเขียนทั้งหมดที่ มาคิอาเวลลี ได้เขียนขึ้น เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า งานเขียนเรื่อง *The Prince* หรือที่ถูกนำมาแปลในชื่อภาษาไทยว่า เจ้าผู้ปกครอง เป็นงานเขียนที่สร้างชื่อเสียงให้กับ มาคิอาเวลลีมากที่สุด โดย มาคิอาเวลลี ได้เขียนหนังสือเรื่อง *The Prince* ขึ้น เมื่อปี ค.ศ. 1513 โดยตั้งใจที่จะเขียนเพื่อนำเสนอให้แก่ จูเลียโน เดอ เมดิชิ ซึ่งเป็นผู้ปกครองฟลอเรนซ์ระหว่างค.ศ. 1512-1513 แต่จูเลียโนได้พ้นจากตำแหน่งไปเสียก่อน เขาจึงนำงานชิ้นนี้มาเสนอต่อ โทเร็นโซ เดอ เมดิชิ ซึ่งปกครองนครรัฐฟลอเรนซ์สืบต่อจาก จูเลียโน แต่ก็ไม่ได้รับความสนใจมากนัก อันที่จริงงานเขียนเรื่อง *The Prince* เพิ่งจะมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายก็ต่อ

⁸ นิโคลาส มาคิอาเวลลี, เจ้าผู้ปกครอง, สมบัติ จันทรวงศ์, แปลและเขียนความนำ, หน้า 77

เมื่อมาคิอาเวลลีได้ถึงแก่กรรมไปแล้วเป็นระยะเวลาหนึ่ง และผลงานเรื่องนี้ก็ทำให้มาคิอาเวลลีกลายเป็นนักคิดทางการเมืองที่ได้รับความนิยมอย่างมาก จนถึงขนาดที่ได้รับการยกย่องให้เป็น "บิดาแห่งปรัชญาการเมืองสมัยใหม่" ที่มีอิทธิพลต่อแนวความคิดของนักปรัชญาการเมืองรุ่นต่อมาเป็นอย่างมาก

อาจกล่าวได้ว่า จุดเด่นที่สุดของงานเขียนเรื่อง *The Prince* ที่ทำให้งานเขียนชิ้นนี้ได้รับการกล่าวขวัญถึงอย่างแพร่หลายไปทั่วโลกนั้นอยู่ที่ว่า *The Prince* คือหนังสือเล่มแรกและอาจจะ เป็นเล่มที่ดีที่สุดที่ยืนยันว่า การเมืองมีและควรจะมีกฎเกณฑ์ของตนเอง และไม่ควรจะยอมรับกฎเกณฑ์อื่นใด หรือจากแหล่งอื่นใดที่ไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อการเอาชนะหรือการได้เปรียบเหนือผู้อื่น โดยเขาได้เสนอปรัชญาแก่เจ้าผู้ปกครองซึ่งกล่าวไว้ว่า เจ้าผู้ปกครองจะใช้วิธีการอันใดก็ได้ ไม่ว่าจะเป็นวิธีการที่เลวทราม ชั่วร้ายหรือเต็มไปด้วยการทรยศ หักหลังก็ตาม ขอเพียงแต่ให้ผู้ปกครองผู้นั้นบรรลุถึงเป้าหมายที่ได้ตั้งเอาไว้ เป็นอันเพียงพอแล้ว คือ ถ้าวิธีการที่ใช้ไม่สลักสำคัญเท่ากับเป้าหมายที่บุคคล (โดยเฉพาะเจ้าผู้ปกครอง) จะได้รับ โดยไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงหลักการหรือข้อจำกัดทางศีลธรรมใดๆ ข้อเสนอแนะที่ฟังดูต่อแหลมและขัดต่อข้อจำกัดต่างๆ ทางศีลธรรม จรรยาอย่างร้ายกาจนี้เองทำให้หนังสือเรื่อง *The Prince* ถูกกำหนดให้เป็นหนังสือต้องห้าม ตามโครงการของสันตปาปาและโดยมติของสภาแห่งเตรินท์ และถูกโจมตีและต่อต้านเป็นอย่างมากจากบุคคลส่วนใหญ่ที่ใช้ชีวิตอยู่ในยุคสมัยเดียวกันหรือถัดมาตลอดช่วงศตวรรษที่ 14 จนถึงราวศตวรรษที่ 18

มาคิอาเวลลีและงานเขียนของเขานั้นถูกประทับตราทำให้กลายเป็นสัญลักษณ์ของความ เป็นมนุษย์ที่มีแต่ความเจ้าเล่ห์เจ้ากล เป็นมนุษย์ที่ไร้ศีลธรรม หน้าไหว้หลังหลอก ไร้ใจไม่ได้ และไม่มีหลักการอะไรยึดเหนี่ยวแน่นอนมาโดยตลอดเพียงจะมีมาในยุคหลังๆ นี้เอง ที่มีนักวิชาการ จำนวนไม่น้อยเริ่มมองมาคิอาเวลลีและงานเขียนเรื่อง *The Prince* ของเขาในแง่ที่ดีขึ้น ว่า *The Prince* นั้นก็ไม่ได้เป็นอะไรมากไปกว่าการสะท้อนประสบการณ์ร่วม 14-15 ปีที่มาคิอาเวลลีทำหน้าที่รับใช้ฟลอเรนซ์อยู่และเกือบจะไม่มีตอนไหนเลยในหนังสือเล่มนี้ที่ไม่อาจสืบสาวต่อไปถึง ประสบการณ์ตอนใดตอนหนึ่งในชีวิตการทำงานของเขาได้

2.3 แนวความคิดเกี่ยวกับธรรมชาติของคน รัฐและการเมือง

การที่มาคิอาเวลลีได้รับยกย่องว่าเป็น "บิดาแห่งการเมืองสมัยใหม่" หรือเป็นผู้สร้างรัฐศาสตร์ชิ้นใหม่นั้น ก็สืบเนื่องมาจากการที่มาคิอาเวลลีได้หันความสนใจจากปรัชญาในสมัยก่อนหน้าเขาที่คำนึงถึงเรื่อง "สิ่งที่ควรจะเป็น" มาสนใจในเรื่อง "สิ่งที่เป็นอย่างจริง" มาคิอาเวลลี เป็นนักปฏิบัติ และเน้นถึงเรื่องที่เกิดขึ้นจริงมากกว่าเพียงการจินตนาการของนักคิดเท่านั้นเขาถือว่าความรู้ที่เขาได้รับนั้นเป็นสิ่งที่ได้รับจากประสบการณ์ และความพยายามในการค้นคว้าเกี่ยวกับความเป็นไป

ตามของโลก ซึ่งเป็นการศึกษาว่า "มนุษย์ควรมีชีวิตอย่างไร" หรือ "โลกควรเป็นอย่างไร" ตามจินตนาการของตน โดยไม่รู้จักเปลี่ยนแปลงหรือปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ และเวลาที่เปลี่ยนแปลงไป จะนำมาซึ่งความล้มเหลวและพินาศ⁹

การเปลี่ยนแปลงจากแนวความคิดที่เคยสนใจว่า "มนุษย์ควรมีชีวิตอย่างไร" มาเป็น "มนุษย์มีชีวิตอย่างไร" ดังกล่าว หมายถึงการเปลี่ยนแปลง เกี่ยวกับมาตรฐานในการวัดความถูกต้อง ความผิด หรือความดี ความชั่วในทางศีลธรรมแบบใหม่ด้วย ซึ่งมาตรฐานในการวัดทางศีลธรรมแบบใหม่นี้ ย่อมอยู่บนพื้นฐานของการมองภาพพจน์หรือคุณลักษณะของธรรมชาติมนุษย์ในแบบใหม่ด้วยเช่นกัน ดังนั้น ในการเข้าใจถึงภาพพจน์หรือคุณลักษณะของธรรมชาติมนุษย์ และมาตรฐานทางศีลธรรมแบบใหม่ในทัศนะของ มาคิอาเวลลี เสียก่อนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ในยุคก่อนหน้านั้น ศาสนาคริสต์เชื่อว่ามนุษย์เป็นคนดีโดยธรรมชาติและสอนให้มนุษย์ยกย่องสรรเสริญความดีอยู่ทั่วไป แต่มนุษย์ส่วนใหญ่กลับพากันประพฤติชั่วมาคิอาเวลลี ซึ่งให้เห็นว่า ทั้งนี้เป็นเพราะคุณลักษณะของธรรมชาติที่แท้จริงของมนุษย์นั้นไม่สมบูรณ์ชั่วร้ายโลก คดโกงและเห็นแก่ตัว¹⁰ มนุษย์อยู่ในสถานะการณ์ที่จะต้องทำบาปอยู่เสมอ เพราะมนุษย์ต้องต่อสู้กับ "ความจำเป็น" ที่บังคับและ กับความทะเยอทะยานของมนุษย์เองที่ไม่มีทางสิ้นสุด เป็นช่องว่างของ "ความต้องการที่ไม่มีสิ้นสุด" กับ "ความสามารถที่จะได้รับ" ที่ทำให้มนุษย์ไม่พอใจในสิ่งที่ตนเป็นเจ้าของอยู่และไม่พอใจในตัวเอง เมื่อมีผู้ที่ต้องการให้ได้รับมากขึ้นในขณะที่มีผู้เกรงว่าจะสูญเสียในสิ่งที่ตนเป็นเจ้าของอยู่ดังกล่าว จึงนำมาซึ่งความเคืองแค้นและการทำสงครามของมนุษย์ คุณลักษณะของธรรมชาติมนุษย์ การกระทำและในกิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์จึงมีพื้นฐานอยู่บนความเกรงกลัวและความโลภ ทะเยอทะยานเป็นสำคัญ¹¹

คุณลักษณะของธรรมชาติมนุษย์ที่ชั่วร้ายและเห็นแก่ตัวดังกล่าว ทำให้มนุษย์ไม่ได้ผูกพันอยู่กับชุมชนโดยธรรมชาติ มาคิอาเวลลี เชื่อว่าในระยะเริ่มแรกของโลกมนุษย์มีจำนวนน้อยและกระจัดกระจายกันอยู่เหมือนสัตว์ป่าเป็นระยะเวลาหนึ่ง จนกระทั่งมนุษย์ได้ขยายเผ่าพันธุ์เพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิด "ความจำเป็น" ที่จะต้องรวมตัวกันเข้าเพื่อหาทางป้องกันตัวเองให้ปลอดภัย สังคมเมืองจึงเกิดขึ้นเพราะ "ความจำเป็น" ที่บังคับมนุษย์ มนุษย์จึงเลือกสรรเอาผู้ที่เข้มแข็งและกล้าหาญที่

⁹ รายละเอียดใน สมบัติ จันทรวงศ์, "มาคิอาเวลลี : บิดาของปรัชญาการเมืองสมัยใหม่" ใน ปรัชญาการเมืองสมัยใหม่. สมบัติ จันทรวงศ์, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2521).

¹⁰ เพิ่งอ้าง, หน้า 3-4, 101-102.

¹¹ เพิ่งอ้าง, หน้า 56,91-93,439,441-443.

สุดในหมู่ตน เพื่อตั้งให้เห็นหัวหน้า ขอมรับและเชื่อฟังปฏิบัติตามหัวหน้า และในทำนองเดียวกัน การทำให้มนุษย์ยอมกระทำความดี ความถูกต้อง เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายในการอยู่ร่วมกันได้นั้น ก็จะต้องทำให้มนุษย์เกิด "ความจำเป็น" ที่จะทำความดี ความถูกต้อง "ความต้องการที่ไม่มีสิ้นสุด" กับ "ความสามารถที่จะได้รับ" ที่ทำให้มนุษย์ไม่พอใจโดยการบังคับ หรือทำให้เกิดความเกรงกลัวขอมรับใน อำนาจเหนี่ยวรั้งของสังคมเมืองหรือรัฐให้อยู่ร่วมกันได้¹²

ตามทัศนะของ มาคิอาเวลลี แล้วธรรมชาติอันชั่วร้ายและเห็นแก่ตัวของมนุษย์ ทำให้มนุษย์แยกย้ายกันอยู่เหมือนสัตว์ป่า มนุษย์จึงไม่มีคุณธรรมหรือ ศีลธรรมใดๆ จนกระทั่งได้มีการสร้าง "สังคมการเมือง" หรือรัฐขึ้นแล้ว การอยู่ร่วมกันของมนุษย์จึงต้องการสิ่งเหนี่ยวรั้งที่จะทำให้มนุษย์กระทำความดี ความถูกต้องหรือศีลธรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่จะต้องถูกสร้างขึ้นเช่นกัน ดังนั้น คุณธรรม หรือศีลธรรมจึงเกิดได้เพียงภายในสังคมการเมืองของมนุษย์เท่านั้น และเมื่อมองในมุมกลับ คุณธรรม หรือศีลธรรมดังกล่าวย่อมจะต้องเกิดขึ้นเพื่อรับใช้สังคมการเมือง การตัดสินใจในสิ่งที่ดี จึงหมายถึง สิ่งที่ดีต่อสังคมส่วนรวม หรือผลประโยชน์ร่วมกันทั้งหมดเท่านั้น

จากพื้นฐานแนวความคิดของ มาคิอาเวลลี ดังกล่าว ภาพพจน์ของผู้ปกครองแบบใหม่ ในทัศนะของเขาก็คือ ผู้ซึ่งสามารถเข้าใจและรู้ถึงคุณลักษณะของธรรมชาติมนุษย์ที่ชั่วร้าย โลก และเห็นแก่ตัว ขณะเดียวกันก็ต้องรู้ถึงความอ่อนแอของมนุษย์ซึ่งอาจถูกกำหนดให้เป็นอะไรก็ได้บนพื้นฐานของ "ความจำเป็น" ที่บังคับให้มนุษย์กระทำในสิ่งที่ดี หรือเลวได้ ดังนั้น การทำให้มนุษย์ ซึ่งมีพื้นฐานที่ชั่วร้ายมาอยู่ร่วมกันเป็นสังคมการเมืองหรือรัฐยอมกระทำในสิ่งที่ดีที่ถูกต้องนั้น ผู้ปกครองจะต้องมีจิตใจที่ไม่ยับยั้งในการใช้วิธีการใดก็ตามเพื่อเป้าหมายนั้น¹³ ซึ่งอาจเป็นวิธีการที่โหดร้ายหลอกลวงหรือคดโกงก็ตาม¹⁴ สำหรับคุณธรรม ศีลธรรม ศาสนา กฎหมายหรือสถาบันนั้น เป็นเพียงสิ่งที่เกิดขึ้นภายหลังเพื่อทดแทน "วิธีการพิเศษ" ที่ทำให้มนุษย์เกรงกลัวในตอนแรก สิ่งต่างๆ ดังกล่าวอาจเป็นผลประโยชน์ในการส่งเสริมความมั่นคงของผู้ปกครองได้ ผู้ปกครองจึงควรแสดงให้เห็นภายนอกว่ามีคุณสมบัติที่ดี แต่ก็ต้องรู้ว่าจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร¹⁵ เพราะผู้ปกครองไม่ควรสนใจในคุณธรรมศีลธรรม หรือสิ่งอื่นใดทั้งสิ้น นอกจากชัยชนะและ การดำรงอยู่ของ

¹² เรื่องเดียวกัน, หน้า 61-64,103,139,188.

¹³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 30,188-189,208,271.

¹⁴ สมบัติ จันทรวงศ์, "มาคิอาเวลลี : บิดาของปรัชญาการเมืองสมัยใหม่", หน้า 31-32.

¹⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 27-29

รัฐเท่านั้น¹⁶

ประการสำคัญ ผู้ปกครองจะต้องสามารถพึ่งตนเอง มี กำลังบังคับของตนเอง¹⁷ และมีความสามารถของตนเอง เพราะมาคิอาเวลลีเชื่อว่าการพึ่งพาหรือโชคชะตานั้นเป็นสิ่งที่ไม่อาศัยความสามารถของมนุษย์เป็นส่วนประกอบ มนุษย์จะต้องคอยปรับตัวเองให้สอดคล้องกับโชคชะตาหรือสถานการณ์และเวลาที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสมจึงจะได้รับผลประโยชน์หรือรักษาโชคชะตาที่ดีไว้ได้ในขณะที่ผู้ซึ่งขัดแย้งกับโชคชะตาหรือไม่สามารถเปลี่ยนแปลงตัวเองจะพบกับอันตรายและความพินาศ¹⁸

ดังนั้น เมื่อมองในแง่นี้ กิจกรรมทางการเมืองในความหมายของมาคิอาเวลลี จึงมีส่วนสำคัญที่แตกต่างไปจากความหมายเดิม เพราะในสมัยก่อนที่จะถึงยุคของมาคิอาเวลลีนั้น การเมืองซึ่งเป็นกิจกรรมที่สำคัญของทุกๆ ชุมชนไม่ได้มีกฎเกณฑ์เป็นของตนเองโดยเฉพาะ หากแต่ได้มีการนำเอาหลักการของระบบอื่นๆ เช่น หลักศีลธรรม เข้ามามีส่วนในการกำหนดกรอบการประพฤติปฏิบัติ แต่เมื่อถึงยุคของมาคิอาเวลลี เขาเป็นหนึ่งที่ไม่เห็นด้วยกับการนำเอาหลักของศีลธรรมเข้ามาเกี่ยวข้องกับการเมือง เพราะเขามีความเชื่ออย่างแน่วแน่ว่า การเมืองกับศีลธรรมนั้น เป็นคนละเรื่องกัน และมีจุดมุ่งหมายเฉพาะของมันเองที่แตกต่างกัน

สาระสำคัญประการหนึ่งของ *The Prince* ที่มาคิอาเวลลีพยายามจะชี้ให้เห็นก็คือ การเมืองมี และควรจะมีกฎเกณฑ์ของตนเอง และไม่ควรจะยอมรับกฎเกณฑ์อื่นใด หรือจากแหล่งอื่นใดที่ไม่ได้มีจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์เพื่อการเอาชนะ หรือการได้เปรียบผู้อื่น จากความคิดดังกล่าว ทำให้เห็นถึงความแตกต่างทางความคิดที่เกี่ยวกับการเมืองของมาคิอาเวลลี กับความคิดในอดีตอย่างชัดเจน ที่ศีลธรรมพิจารณาเห็นว่ามอิทธิพลต่อการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองในด้านต่างๆ อย่างมาก การกระทำทางการเมืองจึงต้องสอดคล้อง และไม่ขัดต่อหลักเกณฑ์ทางศีลธรรม

นอกจากนี้ มาคิอาเวลลียังได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเมืองไว้ในมุมมองที่ชัดเจนและต่างไปจากอดีต นั่นคือ การเมืองเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับ "อำนาจ" ไม่ใช่เรื่องของศีลธรรมหรือความถูกต้องตามหลักแห่งความดีงามประการใดๆ เลย วัตถุประสงค์หลักของการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองก็คือ การเอาชนะ เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจและการคงรักษาอำนาจนั้นเอาไว้ ไม่ว่าจะด้วยวิธีการใดๆ ซึ่งอาจจะถูกหรือผิดไปจากข้อยึดเหนี่ยวทางศีลธรรมของสังคมนั้นๆ ก็ได้ สาเหตุหนึ่งที่ทำให้การเมืองมีปัญหาก็คือ บรรดานักการเมืองในอดีตมักจะนำเอาหลักการทางศีลธรรมเข้ามาเป็นแนว

¹⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 60-66.

¹⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 145-153.

¹⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 138-139.

ทางในการดำเนินการทางการเมืองนั่นเอง

ในเมื่ออำนาจคือเป้าหมายสูงสุดของการเมือง ดังนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเมืองทุกคนจึงหลีกเลี่ยงไม่พ้นไปจากเป้าหมายในการแสวงหาอำนาจที่วุ่นวาย และสิ่งที่ปรากฏอยู่จริงในวงการการเมืองของทุกสังคมก็คือ การแข่งขันกันเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจสูงสุด ด้วยวิธีการที่แตกต่างกันออกไป

แนวความคิดทางปรัชญาการเมืองของ มาคิอาเวลลี ในทัศนะการมองมนุษย์ รัฐ และผู้ปกครองตลอดจนวิถีปฏิบัติทางการเมือง ดังกล่าว มักถูกตัดสินว่าเป็นแนวความคิดที่ชั่วร้าย ไม่ซื่อสัตย์ หรือโกหกหลอกลวง แต่คุณค่าอันสำคัญที่ทำให้แนวความคิดเหล่านั้นยังคงดำรงอยู่และเป็นที่น่าสนใจกันอย่างกว้างขวางนั้นก็เป็นที่มาของข้อปฏิบัติที่ไม่อาจปฏิเสธได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวความคิดหรือคำสอนดังกล่าวไม่เพียงแต่จะเป็นประโยชน์ในการปกครองรัฐเท่านั้นหากยังสามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์สำหรับปัญหาต่างๆ ได้อีกด้วย¹⁹

2.4 ศิลปะแห่งการปกครอง

มาคิอาเวลลีได้กล่าวไว้ในเรื่องของแบบวิธีการในการขึ้นสู่อำนาจว่า ผู้ที่ขึ้นสู่อำนาจด้วยการสืบสืบทอดวงศ์นั้นมักจะไม่ค่อยมีปัญหาหรือประสบกับความยากลำบากในการรักษาอำนาจ เพราะมีพื้นฐานหรือสิ่งแวดล้อมสนับสนุนการปกครองอำนาจของตนอยู่แล้ว สิ่งฉลาดที่ผู้ปกครองควรปฏิบัติอย่างยิ่งก็คือ การรักษาแบบแผนประเพณีดั้งเดิมของรัฐเอาไว้ อย่าพยายามเสี่ยงเปลี่ยนแปลงขนบธรรมเนียมของเดิมเสียใหม่ เพราะสิ่งแวดล้อมเก่า ๆ นั้นสนับสนุนตนเป็นอย่างดีอยู่แล้ว²⁰

ในขณะที่ผู้ที่ได้อำนาจมาโดยการปฏิรูปจะสร้างศัตรูทางการเมืองขึ้นมาจากผู้ที่เคยได้ประโยชน์จากแบบแผนเก่าๆ ส่วนผู้ที่ได้ประโยชน์จากระเบียบใหม่ ๆ นั้น อาจจะสนับสนุนผู้ปกครองคนใหม่ แต่การสนับสนุนนั้นยังคงหาความมั่นคงไม่ได้ อาจเป็นเพียงการสนับสนุนเพียงครั้งๆ กลางๆ เพราะยังไม่เชื่อในความมั่นคงของสิ่งใหม่ รวมทั้งผู้ปกครองใหม่ๆ มากนัก

สำหรับมุขบุรุษที่ได้อำนาจมาด้วยวิธีการใช้กำลังยึดอำนาจนั้น มีปัญหามากมายที่ต้องเผชิญในการพยายามสร้างความมั่นคงให้กับอำนาจของตน โดยการได้อำนาจนั้นอาจมาจากการสนับสนุนของกลุ่มขุนนางซึ่งเป็นชนชั้นสูง หรือประชาชนฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ซึ่งผลประโยชน์ของคนทั้งสองพวกนี้มักจะเป็นปฏิปักษ์ต่อกันเสมอ แต่ไม่ว่าจะได้อำนาจมาโดยการสนับสนุนของฝ่ายใดก็ตาม มาคิอาเวลลีได้ย้ำเตือนอยู่เสมอว่า ผู้ปกครองต้องพึงระลึกอยู่ตลอดเวลาว่าความมั่นคงของเขา

¹⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 19-23,53-55.

²⁰ เดชชาติ วงศ์โกมลเศรษฐ์, ทฤษฎีการเมืองและสังคม, หน้า 100

นั้นขึ้นอยู่กับประชาชนมากกว่ากลุ่มข้าราชการหรือขุนนาง และสิ่งที่ประชาชนต้องการนั้นมีอยู่เพียงสิ่งเดียวคือ อิสรภาพจากการกดขี่ข่มเหง ผิดกันกับกลุ่มขุนนางที่มักจะมุ่งแข่งอำนาจกับผู้ปกครองอยู่เสมอ ดังนั้น แม้ว่าผู้ปกครองจะได้อำนาจจากการสนับสนุนจากกลุ่มขุนนางก็ตาม แต่เมื่อได้อำนาจมาแล้ว เขาจำต้องแสวงหาการสนับสนุนของประชาชน หากประสงค์ความมั่นคงแห่งบัลลังก์ ไม่ใช่หันไปร่วมมือกับเหล่าขุนนางกดขี่ประชาชน

ผู้ปกครองที่ปฏิบัติยึดอำนาจหรือปราบดาภิเษกขึ้นสู่ตำแหน่งนั้น จะสามารถหาพลังสนับสนุนคนได้อย่างรวดเร็ว หากว่าตนเป็นคนทีพูดภาษา และมีประเพณีเดียวกับประชาชนในประเทศที่ตนยึดครองได้ เพราะเหตุว่า พลเมืองหรือผู้ถูกปกครองจะไม่รู้สึกถึงความแตกต่างระหว่างผู้ปกครองคนใหม่กับคนเก่าเท่าใดนัก แต่ผู้ปกครองที่เข้ายึดครองดินแดนต่างชาตินั้นจะประสบความยากลำบากในการที่จะรักษาอำนาจท่ามกลางหมู่ชนที่ไม่ได้พูดภาษาเดียวกันกับเขา ในสถานการณ์เช่นนี้ มุขบุรุษต้องปกครองอย่างหลอหลอกในการทำลายล้างผู้ต่อต้านทุกคนในทันทีทันใดในระยะแรกเท่านั้น วิธีการเช่นนี้จะทำให้ประชาชนผู้ไม่เลื่อมใสในผู้ปกครองคนใหม่จะมีความรู้สึกเกรงกลัว และผู้ที่ไม่ต้องการถูกทารุณจะหันมาสนับสนุนและจงรักภักดี ในขณะที่เดียวกัน ผู้ปกครองคนใหม่ต้องแสวงหาพวกพ้องจากกลุ่มผู้ถูกกดขี่โดยผู้ปกครองคนเก่า เพราะพวกนี้ไม่พอใจผู้ปกครองคนเดิมอยู่แล้ว เมื่อมีคนใหม่เข้ามาจึงมีแนวโน้มที่จะสนับสนุน หากผู้ปกครองเข้าใหม่เข้ากับพวกนี้ได้ก็จะได้กำลังสำหรับปราบปรามผู้กระด้างกระเดื่องทั้งหลายเพิ่มขึ้น

ภายหลังจากใช้วิธีการที่ทารุณโหดร้ายอยู่ระยะหนึ่งแล้ว มาคืออาเวลลีแนะนำให้ผู้ปกครองหันมาใช้วิธีการชักจูงจิตใจคนอย่างมีศิลปะ เพราะ "ผู้ปกครองที่ดีจะต้องไม่ใช่กำลังอำนาจอย่างเดียวที่จะรักษาอำนาจไว้ให้แก่ตนเอง" โดยเขาได้สอนไว้ว่า ในระยะยาวการใช้อำนาจเป็นการสิ้นเปลืองและเป็นวิธีการที่ไร้ประสิทธิภาพ²¹ ผู้ปกครองอาจนำศาสนาเข้ามาเป็นเครื่องมือปกครองช่วยรักษาความสงบและความเป็นระเบียบในรัฐ โดยการสถาปนาศาสนาให้มั่นคงและส่งเสริมกิจกรรมทางศาสนาให้แพร่หลาย พยายามชักจูงให้ประชาชนศรัทธาในอำนาจศักดิ์สิทธิ์ (divine authority) ของศาสนาซึ่งจะทำให้ประชาชนเกรงกลัวที่จะถูกลงโทษโดยพระเจ้า หากก่อความไม่สงบเดือดร้อนขึ้น แต่ผู้ปกครองไม่ควรที่จะเป็นศาสนิกชนเสียเอง เพียงให้รู้จักแสวงหาประโยชน์จากความเชื่อถือในศาสนาของประชาชนเท่านั้น

นอกจากนี้ ผู้นำหรือมุขบุรุษยังจะต้องมีกองทัพที่มีประสิทธิภาพเป็นกำลังสนับสนุน ทหารในกองทัพจะต้องเป็นทหารประจำการหรือทหารเกณฑ์ ไม่ใช่ทหารรับจ้าง เพราะ "ผู้ที่ต่อสู้เพื่อป้องกันบ้านเกิดและคุณธรรมของสตรีของคนเท่านั้น ที่จะยอมสละชีวิตในสมรภูมิ" ส่วนทหารที่รบเพื่อเงินนั้น แทนที่จะส่งเสริมอำนาจของผู้ปกครอง กลับจะทำลายอำนาจของผู้ปกครอง

²¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 162

ลงในที่สุด นอกจากนั้น ผู้ปกครองไม่ควรหวังที่จะพึ่งกำลังทัพของผู้อื่น เพราะจะทำให้เขาตกอยู่ภายใต้อำนาจของผู้ที่เขาพึ่งพา ผู้ปกครองจำเป็นต้องเตรียมกำลังทัพให้พร้อมเพื่อการสงครามอยู่เสมอ และต้องให้กองทัพได้รับการฝึกฝนทั้งทางด้านสมรรถภาพในการรบและจิตวิทยาการฝึกซ้อมนี้ต้องกระทำแม้ในยามสงบ เพื่อให้สามารถรับมือกับสถานการณ์ได้อย่างทันท่วงที²²

หากสงครามระหว่างรัฐเพื่อนบ้านเกิดขึ้น ผู้ปกครองต้องนำกำลังทัพของตนเข้ากับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งให้ชัดเจนลงไป มาคิอาเวลลีเห็นว่าการวางตัวเป็นกลางเป็นอันตรายอย่างร้ายแรง เพราะก่อให้เกิดศัตรูพร้อมๆ กันถึงสองด้าน รัฐคู่สงครามจะเกลียดชังและเมื่อสงครามสิ้นสุดลง ผู้ชนะสงครามอาจมุ่งโจมตีรัฐที่เป็นกลางทันที ดังนั้น ผู้นำจำเป็นต้องตัดสินใจอย่างเด็ดขาดที่จะเข้ากับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และหากเป็นไปได้ ควรใช้วิธีถ่วงดุลย์โดยการสนับสนุนฝ่ายที่อ่อนแอกว่า เพราะเมื่อชัยชนะมาถึง เรากลับจะเป็นฝ่ายที่ได้รับประโยชน์มากกว่าพันธมิตรที่เริ่มสงครามเสียอีก

สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งในการเป็นผู้ปกครองก็คือ การเลือกข้าราชการหรือคณะที่ปรึกษา ผู้ปกครองจะต้องระลึกละเอียดอยู่เสมอว่า คนพวกนี้ทำทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อผลประโยชน์ของเขาทั้งสิ้น หากได้มีความจงรักภักดี หรือซื่อสัตย์ต่อผู้ปกครองอย่างจริงจังไม่ การประจบสอพลอเป็นเรื่องธรรมดา ที่คนเหล่านี้นิยมปฏิบัติกัน พวกขุนนาง "ชอบเปิดเผยสิ่งที่ผู้ปกครองต้องการได้ยินมากกว่าสิ่งที่ควรจะได้ฟัง"²³ หากผู้ปกครองค้นพบคุณสมบัติประการนี้ในตัวข้าราชการผู้ใด ควรที่จะลงโทษหรือกำจัดโดยเร็ว เพราะพวกนี้เองจะเป็นผู้ทำลายเสถียรภาพของผู้ปกครอง ในเวลาเดียวกัน ผู้ปกครองก็ควรจะดูแลอุปถัมภ์พวกที่เอาใจใส่ปฏิบัติงานด้วยความซื่อตรงและควรจะให้เขาเหล่านั้นเห็นว่า "ไม่มีใครจำเป็นต้องกลัวเกรงต่อการให้คำแนะนำที่ดี แม้ว่าคำแนะนำนั้น อาจจะไม่นำฟังเพียงใดก็ตาม"²⁴ ผู้ปกครองต้องมีขันติยอมรับคำวิพากษ์วิจารณ์โดยสุจริตใจของเหล่าขุนนางเพื่อที่จะได้รับทราบความเป็นไปที่แท้จริงของสถานการณ์ต่างๆ

2.5 คุณสมบัติของมุนษุข

เมื่อสามารถเป็นผู้ปกครองได้แล้ว การวางตัวในฐานะผู้ปกครองย่อมเป็นสิ่งสำคัญ ด้วยศรัทธาและความจงรักภักดีของประชาชนที่มีต่อผู้นำรัฐขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของตัวผู้นำเอง มาคิอาเวลลีได้กล่าวไว้ถึงคุณลักษณะที่สำคัญของผู้ปกครองหลายประการด้วยกันในงานเขียน เรื่อง

²² เรื่องเดียวกัน, หน้า 162

²³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 165

²⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 165

The Prince ได้แก่ การเป็นผู้มั่งคั่ง เต็มขนาด รอบคอบ เป็นที่ยำเกรงของผู้ถูกปกครอง และมีคุณสมบัติแห่งสุนัขจิ้งจอกและราชสีห์อยู่รวมกันในตัว²⁵

ประการแรกสุด ผู้ปกครองต้องทำตนเป็นคนมั่งคั่ง ไม่สุรุ่ยสุร่าย จริงอยู่ที่ว่าการเป็นคนมีความมั่งคั่งนั้นเป็นสิ่งดี แต่ความเมตตาคุณอย่างไม่มีขอบเขตนั้นก็อาจเป็นอันตรายได้เช่นกัน ผู้ปกครองที่มีนิสัยสุรุ่ยสุร่ายชอบแจกข้าวของอยู่เสมอนั้น จะพบว่าในการแสดงความอารีเช่นนั้น ตนต้องใช้จ่ายทรัพย์สินทั้งหมดของตน และบางทีเมื่อถึงคราวคับขันเข้า ความต้องการชื่อเสียงในฐานะผู้มีความเมตตาอารี จะทำให้ต้องแสวงหาเงินทองจากการเรียกเก็บภาษีเพิ่มขึ้น อันเป็นการสร้างภาระให้แก่ประชาชน เพียงเพื่อให้ตนมีเงินทองจ่ายต่อไป การมั่งคั่งนั้น แม้ในระยะแรกผู้ที่ไม่เข้าใจอาจจะตำหนิว่าเป็นคนตระหนี่ แต่เมื่อภายหลังประชาชนพิจารณาโดยดั่งแท้แล้ว จะตระหนักว่า การมั่งคั่งนั้นเป็นการกระทำเพื่อพวกเขา ผู้ปกครองย่อมจะได้รับคำสรรเสริญและศรัทธา²⁶

ผู้ปกครองจะต้องมีความเด็ดขาด แม้ว่าทุกคนปรารถนาที่จะได้รับการยกย่องว่าเป็นคนเมตตามากกว่าคนโหดร้ายทารุณ แต่ด้วยพินทุหน้าที่ ผู้ปกครองจะต้องไม่ใจดีเกินไป เพราะความเมตตาปราณีจะทำให้ถูกมองว่าเป็นคนอ่อนแอ และความยุ่งเหยิงไม่เป็นระเบียบในรัฐจะเกิดขึ้นตามมา เพราะฉะนั้น ผู้ปกครองต้องไม่เกรงต่อการถูกหาว่าเป็นคนโหดร้าย เมื่อเขาใช้ความเด็ดขาดเพื่อรักษาผู้อยู่ใต้ปกครองให้มีเอกภาพและความซื่อสัตย์ต่อผู้ปกครอง

ระหว่างความรักและความยำเกรงของพลเมือง หากจำเป็นแล้วผู้ปกครองย่อมต้องเลือกเอาประการหลัง แม้ว่าจะเป็นการดีที่สุดหากได้รับทั้งสองประการ เนื่องจาก "เป็นการยากที่จะได้รับทั้งสองอย่างในเวลาเดียวกัน จะเป็นการปลอดภัยหากได้รับความยำเกรงมากกว่าความรัก"²⁷ เพราะความยำเกรงนั้นทำให้เกิดการเชื่อฟังไม่กระด้างกระเดื่อง แต่ก็ต้องไม่ลืมว่า ความยำเกรงไม่ใช่ความเกลียดชัง ผู้ปกครองต้องไม่ทำให้ประชาชนของตนรังเกียจตน เพราะความเกลียดชังนั้นจะไปบั่นทอนพื้นฐานการสนับสนุนของประชาชน อนึ่ง ผู้ปกครองจะต้องหลีกเลี่ยงการรับทรัพย์สินสมบัติหรือสตรีของผู้ที่ตนปกครอง เพราะการกระทำเช่นนั้นจะนำไปสู่ความเกลียดชัง เนื่องจาก "คนพร้อมที่จะลี้ภัยผู้ที่ฆาตกรรมบิดาของตนมากกว่าผู้ที่มายึดเอาทรัพย์สินสมบัติของตน"²⁸

25 เรื่องเดียวกัน, หน้า 207-15

26 เรื่องเดียวกัน, หน้า 209

27 เรื่องเดียวกัน, หน้า 163

28 เรื่องเดียวกัน, หน้า 211

ผู้ปกครองต้องเป็นคนสุขุมรอบคอบ เหตุการณ์และทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้ล้วนแต่หาความแน่นอนไม่ได้ โชคชะตา (fortuna) มีบทบาทไม่น้อยในการกำหนดความเป็นไปของสรรพสิ่งมาคิอาเวลลีกล่าวไว้ว่า "ข้าพเจ้าคิดว่าอาจจะจริงที่ว่า โชคชะตาเป็นผู้ควบคุมการกระทำของเราเสียครั้งหนึ่ง แต่อย่างยิ่งคงปล่อยอีกครึ่งหนึ่งให้อยู่ในความควบคุมของเรา" ดังนั้นแม้ว่า โชคชะตาจะมีอิทธิพลต่อความเป็นไปและเป็นสิ่งที่ไม่อาจคาดหมายล่วงหน้าได้ก็ตาม เราก็ไม่ควรปล่อยให้ชีวิตแล้วแต่ลิขิตของโชคชะตาเพียงอย่างเดียว ในเมื่อเราสามารถกำหนดกฎเกณฑ์ ได้อย่างน้อยครั้งหนึ่ง และหากมีความรอบคอบแล้วไซ้ ผลร้ายจากโชคชะตาอาจจะไม่ทำความเสียหายให้แก่เรามากนัก ฉะนั้น ผู้ปกครองต้องมีความกล้าหาญที่จะเผชิญความวิบัติซึ่งนำมาโดยโชคชะตา และรอบคอบพอที่จะระมัดระวังไม่ให้โชคชะตานำผลเสียหายมาให้เกินสมควร

ผู้ปกครองควรมีคุณสมบัติแห่งสุนัขจิ้งจอกและราชสีห์รวมเข้าไว้ด้วยกัน กล่าวคือ ผู้ปกครองควรมีความเฉลียวฉลาดประดุจสุนัขจิ้งจอก และมีความเข้มแข็งประดุจราชสีห์ เพื่อสามารถผจญกับเล่ห์เหลี่ยมและปราบปรามผู้ที่ตนปกครองอยู่ได้ การที่ผู้ปกครองต้องมีคุณสมบัติเยี่ยงสัตว์เดรัจฉานนั้น ก็เพราะว่าในบางครั้งกฎหมายซึ่งมีไว้ใช้ตัดสินความขัดแย้งระหว่างคนไม่สามารถที่จะกำหนดคนซึ่งมีธาตุแท้ของสัตว์เดรัจฉานอยู่ในตัวได้ การมีคุณสมบัติแห่งราชสีห์อย่างเดียวอาจจะทำให้ผู้ปกครองหยิ่งในศักดิ์ศรีจนเกินไป และคุณสมบัติของจิ้งจอกอย่างเดียวก็อาจจะทำให้ไม่เป็นที่ยำเกรงในเรื่องของพลังกำลัง ผู้ปกครองจำเป็นต้องเป็นคนมีเล่ห์เหลี่ยม ไม่รักษาสัจจะ หากสัจจะนั้นจะทำลายผลประโยชน์ของผู้ปกครอง มาคิอาเวลลีได้ให้เหตุผลในเรื่องนี้ไว้ว่า "การรักษาสัจจะนั้นเป็นสิ่งดี หากคนทั้งหมดเป็นคนดี แต่โดยที่คนตามธรรมชาตินั้นเลวและไม่รักษาสัจจะกับผู้ปกครอง ฉะนั้น ผู้ปกครองก็ไม่จำเป็นต้องรักษาสัจจะกับเขา"²⁹

อย่างไรก็ตาม มิได้หมายความว่า ผู้ปกครองจำเป็นต้องแสดงคุณสมบัติข้างต้นออกมาทุกประการ คุณสมบัติดังกล่าวเป็นสิ่งที่ควรมีแอบแฝงอยู่ในตัวของผู้ปกครอง แต่ผู้ปกครองอาจสร้างความนิยมให้แก่ตนเองได้โดยการแสดงให้เห็นว่า เขามีภาพพจน์ที่เป็นคนเมตตากรุณา ซื่อสัตย์และเต็มไปด้วยมนุษยธรรม แต่เบื้องหลังภาพพจน์นั้น เขาต้องพร้อมที่จะเป็นคนที่เข้มแข็งเด็ดขาด ไร้ความเมตตา กลับกลอก ได้ทุกเมื่อหากสถานการณ์ในขณะนั้นบีบบังคับ เพราะว่าพันธกรณีที่สำคัญที่สุดของผู้ปกครองก็คือ การรักษาซึ่งเสถียรภาพแห่งรัฐของตนให้คงไว้เท่านั้น

2.6 การขึ้นสู่อำนาจ

เมื่อเป้าหมายที่สำคัญของการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองคือการก้าวขึ้นสู่ความเป็นผู้มี

²⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 165-6

อำนาจทางการเมืองดังที่ได้กล่าวไปแล้ว มนุษย์ที่มีความปรารถนาจะก้าวไปให้ถึงระดับของความ เป็นผู้ที่มีอำนาจทางการเมืองจึงพยายามกระทำทุกวิถีทางที่จะทำให้คนได้อำนาจมาไว้ในครอบครอง จากการความสำคัญดังกล่าว ทำให้การศึกษาถึงขั้นตอนและกรรมวิธีของการขึ้นสู่อำนาจหรือการได้ มาซึ่งอำนาจนั้น เป็นขั้นตอนทางการเมืองที่ได้รับความสนใจจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการทางการเมืองมาทุกยุคทุกสมัย เพื่อให้ตนเองสามารถบรรลุถึงเป้าหมาย นั่นคือการเป็นผู้มีอำนาจทางการเมือง

ในงานเขียนเรื่อง *The Prince* มาคิอาเวลลีได้เขียนถึงแบบวิธีการขึ้นสู่อำนาจที่เขารวบรวม มาได้จากประสบการณ์ที่ผ่านมาในทางการเมืองของเขา โดยเขียนแทรกเอาไว้ในเนื้อหาของงาน เขียนขึ้นนี้อยู่หลายบทด้วยกัน โดยเฉพาะในบทที่ 6 ซึ่งว่าด้วยการขึ้นสู่อำนาจโดยกำลังของตนเอง และโดยคุณธรรม บทที่ 7 ว่าด้วยการขึ้นสู่อำนาจโดยกำลังของผู้อื่นและโดยโชคชะตา บทที่ 8 ว่า ด้วยการขึ้นสู่อำนาจโดยอาชญากรรม และบทที่ 9 ว่าด้วยการขึ้นสู่อำนาจโดยมหาชนสนับสนุน เนื้อหาส่วนใหญ่ที่ว่าด้วยเรื่องของการขึ้นสู่อำนาจตามคำสอนของมาคิอาเวลลีนั้นจะเน้นหนักไปใน แนวทางการขึ้นสู่อำนาจโดยอาศัยกำลังของตนเองและโดยคุณธรรม เพราะเป็นแนวทางที่มีความ เกี่ยวพันกับเรื่อง "คุณธรรมทางการเมือง" หรือ *virtu* (คุณธรรมในที่นี้มีความหมายในแง่ของการ เป็นเครื่องมือ ไม่ใช่ในเรื่องของลักษณะทางศีลธรรม)ซึ่งมาคิอาเวลลีให้ความสำคัญมากกว่าการขึ้น สู่อำนาจด้วยวิธีการอื่น ไม่ว่าจะเป็นการขึ้นสู่อำนาจโดยโชคชะตา หรือ *fortuna* ล้วนๆ ในบทที่ 7 หรือโดยวิธีการอื่นๆ ที่ไม่ได้อาศัย *virtu* หรือ *fortuna* ทั้งหมดเช่นในบทที่ 8 และ 9 แต่จากการขึ้น สู่อำนาจทั้ง 4 วิธีที่กล่าวมานั้น มาคิอาเวลลีชื่นชมวิธีการแรกที่อาศัยองกำลังและ *virtu* ของตนเอง มากที่สุด เนื่องจากเขาเชื่อว่าวิธีการดังกล่าวจะทำให้การรักษาอำนาจที่ได้มาเป็นไปด้วยความง่าย ง่ายและยากแก่การสูญเสียมากกว่าวิธีการอื่น

แนวทางแรกของการขึ้นสู่อำนาจที่มาคิอาเวลลีได้กล่าวไว้ในหนังสือเรื่อง *The Prince* คือ ซึ่งเป็นแนวทางที่มาคิอาเวลลีให้ความสำคัญและชื่นชมมากที่สุดคือ การขึ้นสู่อำนาจโดยองกำลังของ ตนเองและโดยคุณธรรม ซึ่งองกำลังของตนเองก็หมายถึง องกำลังซึ่งประกอบขึ้นด้วยข้าแผ่นดิน หรือไม่กี่พลเมือง หรือไม่กี่บรรดาผู้ที่ต้องพึ่งพาอาศัยผู้ปกครอง แนวทางนี้ต้องอาศัย สิ่งที่มาคิ อาเวลลีเรียกว่า *virtu* เข้ามาเป็นองค์ประกอบของการขึ้นสู่อำนาจด้วย

มาคิอาเวลลีได้กล่าวไว้ว่า "ในบรรดารัฐซึ่งมีเจ้าผู้ปกครองคนใหม่นั้น เราจะพบว่ามันยาก มากหรือน้อยที่จะคงรักษาไว้ ก็สุดแล้วแต่ว่าผู้ซึ่งได้มันมานั้น มีคุณธรรมมากหรือน้อย และเนื่อง จากเหตุการณ์ที่คนธรรมดาๆ คนหนึ่งกลายเป็นเจ้าผู้ปกครองนี้ ย่อมหมายถึงว่าต้องมีไม่คุณธรรมก็ โชคชะตา จึงดูเหมือนว่าไม่สิ่งใดก็สิ่งหนึ่งในบรรดาสิ่งเหล่านี้ ย่อมผ่อนปรนความยากลำบากมาก มายลงได้บางส่วน อย่างไรก็ตาม ผู้ที่พึ่งโชคชะตาน้อยกว่า จะคงรักษาตนเองไว้ได้ดีกว่า เรื่องต่างๆ จะสะดวกขึ้นด้วย ถ้าเจ้าผู้ปกครองถูกบีบบังคับ โดยการที่ไม่มีรัฐอื่นใดให้จำต้องมาอยู่ที่นั่นด้วยตน

เอง" และ "... ผู้ซึ่งได้เป็นเจ้าของผู้ปกครองโดยวิถีทางแห่งคุณธรรมได้รัฐโดยเจ้าผู้ปกครองมาด้วยความยากลำบาก แต่พวกเขาครอบครองมันไว้ด้วยความสะดวกสบาย..."

คุณธรรมที่มาจากอเวสตีพูดถึงในที่นี้มีได้หมายถึง คุณธรรมในแง่ของศีลธรรมจรรยา หากแต่หมายถึงความถึง ความพร้อมทางด้านการทหาร คือ การมีกองกำลังเป็นของตนเอง ความมีสติปัญญาเฉลียวฉลาด รู้ทันเหตุการณ์ และมีความสามารถเฉพาะตัวและสามารถพึ่งพาตัวเองได้ โดยผู้ปกครองที่ขึ้นสู่อำนาจด้วยวิธีการนี้อาจจะต้องพบกับอุปสรรคและความยากลำบากนานานัปการกว่าที่พวกเขาจะขึ้นดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าผู้ปกครองได้ หากแต่เมื่อใดก็ตามที่พวกเขาสามารถก้าวขึ้นสู่ความมีอำนาจได้แล้ว พวกเขาจะสามารถรักษาอำนาจนั้นไว้ได้อย่างสะดวกสบายกว่าผู้ปกครองที่ขึ้นสู่อำนาจตามแบบวิธีการของโซคระตา โอกาสที่พวกเขาจะสูญเสียอำนาจที่ได้มานั้นไปก็เกิดขึ้นได้ยากกว่า เนื่องจากพวกเขามีความพร้อมที่จะรักษาอำนาจนั้นไว้ อันเป็นความพร้อมที่พวกเขามีอยู่ติดตัวตั้งแต่ก่อนที่จะขึ้นสู่อำนาจแล้ว

ซึ่งการที่มาจากอเวสตีให้ความสำคัญกับคุณธรรมมากกว่าการรอให้โซคระตาเปิดโอกาส ให้เนื่องจากมาจากอเวสตีเชื่อว่า คุณธรรม จะทำให้เจ้าผู้ปกครองมีคุณสมบัติด้านร่างกาย จิตใจและสติปัญญาความสามารถที่จะกระทำการในสิ่งต่างๆ ให้เกิดผลดีต่อรัฐได้ รวมทั้งการเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ ได้ภายใต้การควบคุมของตนเอง ผิดกับการรอคอยการให้โอกาสและความช่วยเหลือจากโซคระตา (fortuna) เพราะมันเป็นสิ่งที่ยอยู่นอกเหนือการควบคุมของตัวเจ้าผู้ปกครองเอง

ส่วนการขึ้นสู่อำนาจโดยกองกำลังของผู้อื่นและโดยโซคระตา เป็นแบบวิธีการที่มีความเกี่ยวเนื่องกับเรื่องของ "โซคระตา" (fortuna) ค่อนข้างมาก เพราะ fortuna สามารถคลับันดาลให้บุคคลที่ไม่ได้มีคุณธรรม หรือ virtus เพียงพอที่จะเป็นผู้ปกครองด้วยตนเองขึ้นสู่อำนาจได้อย่างง่ายดาย โดยที่บุคคลผู้นั้นอาจจะไม่ต้องเหน็ดเหนื่อยในการกระทำเพื่อให้ตนเองขึ้นสู่อำนาจแต่อย่างใด เช่น อาจจะถูกเชิญให้ขึ้นเป็นเจ้าผู้ปกครองโดยที่เขาผู้นั้นไม่ได้เรียกร้องขอ หากแต่ได้มาเพราะเป็นที่โปรดปรานของผู้ที่มีอำนาจมากกว่า หรืออาจจะเป็นการขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นที่สามารถนำพาให้บุคคลผู้นั้นขึ้นสู่ตำแหน่งแห่งอำนาจได้ หรือโดยการอาศัยวิธีการต่างๆ เช่นการติดสินบน เป็นต้น เจ้าผู้ปกครองที่ขึ้นสู่อำนาจโดยอาศัยโซคระตานั้นจะไม่ได้ขึ้นมาด้วยความสามารถของตนเองทั้งหมด หากแต่ได้มาเพราะเจตนาหรือโซคระตาของผู้ที่มอบมันให้แก่พวกเขา และเพราะเหตุที่พวกเขาเหล่านี้ไม่ได้เป็นผู้ที่ขึ้นมาด้วยการมีคุณสมบัติที่เหมาะสมและเพียงพอของการเป็นเจ้าผู้ปกครองที่แท้แต่อย่างใด ดังนั้น บุคคลเหล่านี้แม้จะได้อำนาจมาไว้ในความครอบครองแล้ว แต่เนื่องจากพวกเขาขาดคุณสมบัติที่พึงมีหรือ virtus ของการเป็นผู้ปกครองที่แท้ ผลที่เกิดขึ้นตามมาคือ พวกเขาจะต้องพบกับความยากลำบากในการรักษาอำนาจที่ได้มาให้คงอยู่กับพวกเขาต่อไป มาจากอเวสตีได้พูดถึงความสัมพันธ์ของแบบวิธีการขึ้นสู่อำนาจโดยกองกำลังของผู้อื่นและโดยโซคระตาที่จะมีผลต่อการรักษาอำนาจในภายหลังไว้ว่า:

"บรรดาผู้ซึ่งเป็นคนธรรมดาๆ และได้กลายเป็นเจ้าผู้ปกครองโดยลำพัง โชคชะตานั้น เป็นได้ด้วยความเหน็ดเหนื่อยเพียงเล็กน้อย แต่พวกเขาจะต้องเหนื่อยเป็นอย่างมาก เพื่อที่จะคงรักษาตัวของพวกเขาเอาไว้ และพวกเขาไม่ประสบกับความยากลำบาก ใดเลยในวิถีทาง ก็เพราะพวกเขาบินไปที่นั่น แต่ความยากลำบากทั้งปวงเกิดขึ้นหลังจากที่เขาถูกวางตัวแล้ว"³⁰

และมาคิอาเวลลียังได้ยกตัวอย่างของผู้ที่ได้อำนาจมาตามแบบวิธีการนี้ไว้ว่า ได้แก่ ผู้ที่ได้อำนาจมาโดยไม่ด้วยเงินก็ด้วยความโปรดปรานของผู้ที่มีอำนาจให้อย่างที่เกิดขึ้นมาแล้วกับหลายๆ คนในประวัติศาสตร์ของกรีกโบราณ การได้อำนาจมาโดยลักษณะนี้ในระยะยาวแล้วจะต้องประสบกับปัญหาความยากลำบากในการรักษาอำนาจอย่างยิ่ง³¹ เพราะพวกเขาไม่รู้จักรักษาอำนาจ และโชคชะตาก็เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ง่ายและไม่คงที่อย่างที่สุด ยกเว้นแต่ในกรณีของผู้ที่มาคิอาเวลลีได้กล่าวไว้ว่า

"ได้เป็นเจ้าผู้ปกครองอย่างทันทีทันใดนั้นทรงไว้แล้วซึ่งคุณธรรมที่เทียบได้กับสิ่งซึ่งโชคชะตาได้วางลงบนหน้าตักของเขา และพวกเขารู้ได้โดยทันทีว่าจะเตรียมตัว ตนเองเพื่อคงรักษามันไว้ได้อย่างไร และบรรดาราชาฐานเหล่านั้นซึ่งคนอื่นๆ ได้ สร้างไว้ก่อนที่จะกลายเป็นเจ้าผู้ปกครองนั้น ขอให้พวกเขาจงได้สร้างขึ้นภายหลัง"

นอกจากนี้ สำหรับผู้ที่ได้อำนาจมาโดยการเงินซื้อนั้น ถือเป็นเรื่องง่ายสำหรับผู้ที่มียศสมบัติมากยามมหาศาล หากแต่ในแง่ของการรักษาอำนาจนั้น เงินของพวกเขาไม่สามารถใช้ซื้อความจงรักภักดีจากประชาชนหรือบริวารซึ่งเป็นฐานแห่งอำนาจที่สำคัญที่สุดในทรศนะของมาคิอาเวลลีได้ ดังนั้น หากวันใดที่อำนาจของพวกเขาถูกท้าทายโดยกลุ่มอำนาจใหม่ที่มีความพร้อมหรือมีคุณสมบัติแห่งการเป็นเจ้าผู้ปกครองเหนือกว่าเขา³² หรืออย่างน้อยมียศสมบัติมากกว่าเขา อำนาจที่เคยได้มาอย่างง่ายดายนั้นก็พร้อมที่จะหลุดจากมือไปได้อย่างง่ายดายเช่นเดียวกัน

ในทำนองเดียวกัน ผู้ที่ได้อำนาจมาด้วยความโปรดปรานของผู้มีอำนาจก็ต้องเผชิญกับความไม่แน่นอนและความยากลำบากในการรักษาอำนาจในทำนองเดียวกัน กล่าวคือ การได้อำนาจมาในลักษณะนี้เป็นการได้มาโดยขึ้นอยู่กับความพอใจของผู้มีอำนาจที่แท้จริงซึ่งไม่ใช่ตัวเรา ดังนั้น ย่อมถือว่าเป็นปัจจัยที่อยู่นอกเหนือจากการควบคุมของเรา ดังนั้น เมื่อใดที่ความพอใจหรือเจตนาของผู้มีอำนาจนั้นเปลี่ยนแปลงไป เขาก็ย่อมมีสิทธิโดยเด็ดขาดที่จะถอดถอนอำนาจคืนจาก

³⁰ เจ้าผู้ปกครอง, สมบัติ จันทรวงศ์, แปลและเขียนความนำ, หน้า 141

³¹ เรื่องเดียวกัน , หน้า 144

³² เรื่องเดียวกัน , หน้า 146-147

เราหรือนำไปมอบให้แก่ผู้อื่น โดยที่ตัวเราเองไม่สามารถขัดขืนความต้องการของเขาได้ เพราะเราไม่ได้ได้อำนาจนั้นมาด้วยความสามารถหรือคุณธรรมของเราเอง คราวที่เราขึ้นสู่อำนาจก็ด้วยอาศัยกำลังของผู้อื่นช่วยเหลือ การขึ้นสู่อำนาจโดยวิธีการนี้จึงเป็นการนำเอาตัวเองไปอยู่ภายใต้ดุลยพินิจของผู้อื่น ซึ่งไม่มีความแน่นอนใดๆ ที่จะรับประกันได้ว่าเขาจะสนับสนุนเราไปตลอด ความไม่แน่นอนนี้เป็นลักษณะสำคัญประการหนึ่งของ fortuna ที่พร้อมจะโยยบินจากไปได้เสมอ

แบบวิธีการขึ้นสู่อำนาจแบบวิธีการที่สามก็คือสิ่งที่มาคิอาเวลลีเรียกว่า การขึ้นสู่อำนาจโดยอาชญากรรม³³ ซึ่งเป็นแบบวิธีการขึ้นสู่อำนาจที่ทั้งไม่ได้เกิดขึ้นโดยอาศัยคุณธรรม (virtu) หรือโชคชะตา (fortuna) ล้วน ๆ หากแต่เป็นการขึ้นสู่อำนาจโดยการใช้วิธีการหรือหนทางบางอย่างที่ชั่วร้าย ความชั่วร้ายที่ว่านี้ก็คือ ความสามารถของร่างกายและจิตใจที่จะตัดสินใจกระทำการหรือเลือกใช้วิธีการที่ชั่วร้ายและต่ำทราม ซึ่งอยู่นอกเหนือการวางแผนและการคาดการณ์ของมนุษย์เพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์และความจำเป็นของแต่ละสมรภูมิ ไม่ว่าสิ่งนั้นจะเป็นการกระทำที่โหดร้ายทารุณเยี่ยงสัตว์ ป่าเถื่อน และชั่วช้าอย่างอนเอกอนันต์ที่เสี่ยงต่อการถูกประนามสาปแช่งเพียงใดก็ตาม ขอเพียงเพื่อให้ได้บรรลุถึงเป้าหมายสูงสุดคือการได้ครอบครองอำนาจทางการเมือง

โดยมาคิอาเวลลีได้ยกตัวอย่างถึงผู้ที่ได้อำนาจมาด้วยวิธีการแห่งอาชญากรรมนี้ว่าคือ อกาธอคลีส ผู้ซึ่งจากชาติกำเนิดที่ต่ำต้อยและสิ้นหวัง ต่อมาภายหลังได้กลายมาเป็นกษัตริย์แห่งซีราคิวส์ ผู้ซึ่งสามารถควบคุมความชั่วช้าไปกับคุณธรรมของจิตใจและร่างกายของเขา เขาได้ไต่เต้าขึ้นมาสู่การมีอำนาจควบคุมรัฐด้วยความยากแค้นและต้องเผชิญกับอันตรายเป็นพันครั้ง ยิ่งไปกว่านั้น เขารักษารัฐไว้ได้ด้วยการตัดสินใจมากมายอันเด็ดเดี่ยวและเสี่ยงอันตราย กระนั้นก็ดี เราไม่อาจเรียกมันได้ว่าเป็นคุณธรรม "การฆ่าเพื่อนพลเมือง การหักหลังมิตร การไม่รักษาข้อตกลง ปราศจากความสงสาร ปราศจากศาสนา อันเป็นแบบวิธีการที่ทำให้เขาสามารถได้มาก็แต่อำนาจเด็ดขาด แต่ไม่ได้ความรู้โรจน์"³⁴

อกาธอคลีสเป็นตัวอย่างของแบบวิธีการขึ้นสู่อำนาจที่เต็มไปด้วยความเลวร้ายและความชั่วช้า ซึ่งจะทำให้ผู้ปกครองที่ใช้ความเลวร้ายต่างๆ ดังกล่าวมานี้ไม่สามารถเป็นผู้ปกครองที่ดีและได้รับการสรรเสริญจากประชาชนของตนได้ แต่กลับน่าจะต้องถูกประชาชนรังเกียจและลุกขึ้นมาต่อต้านเขา แต่มาคิอาเวลลีได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า แม้จะได้ทำการทรยศและความทารุณโหดร้ายมาอนเอกอนันต์ แต่อกาธอคลีสกลับยังสามารถมีชีวิตอยู่ได้ยาวนานอย่างปลอดภัยในแผ่นดินของเขา และสามารถป้องกันตนเองจากศัตรูภายนอกได้ แถมยังไม่เคยมีพลเมืองวางแผนต่อต้านเขาเลย ดัง

³³ บทที่ 8 ว่าด้วยบรรดาผู้ซึ่งได้ขึ้นเป็นเจ้าผู้ปกครองโดยอาชญากรรมใน เจ้าผู้ปกครอง

³⁴ เจ้าผู้ปกครอง, สมบัติ จันทรวงศ์, แปลและเขียนความนำ, หน้า 160

นั้น มาคิอาเวลลีจึงมีความเชื่อว่า อันความเลวร้ายและชั่วช้าทั้งหลายทั้งปวงนั้นสามารถจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ที่ใช้มันได้ หากว่าความทารุณโหดร้ายนั้นถูกนำมาใช้อย่างดี คือ ถูกนำมาใช้กระทำอย่างจับพลัดพันที เฉพาะภายใต้สถานการณ์ที่มีความจำเป็นที่จะต้องทำให้สถานะของตนเองมั่นคง ซึ่งอาจจะเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของการขึ้นสู่อำนาจ หรือการรักษาอำนาจก็ย่อมได้ แต่หลังจากนั้นแล้วต้องไม่กระทำสิ่งอันเป็นการทารุณโหดร้ายอีกอย่างพร่ำเพรื่อ แต่ให้เพียงสร้างสิ่งอันจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อยู่ใต้การปกครองของตนต่อไป

ในส่วนของการยึดอำนาจรัฐก็เช่นเดียวกัน ผู้ที่เข้ายึดครองควรจะได้ไตร่ตรองให้ดีถึงสิ่งอันเป็นความชั่วร้ายที่ตนจะต้องกระทำทั้งหมดเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายในการยึดอำนาจรัฐ และลงมือกระทำสิ่งเหล่านั้นให้เสร็จสิ้นลงไปในครั้งเดียว³⁵ เพื่อที่จะได้ไม่ต้องใช้ความรุนแรงหรือความทารุณโหดร้ายอยู่เสมอๆ การทำเช่นนี้จะทำให้ประชาชนพลเมืองเกิดความมั่นใจ และได้รับการสนับสนุนจากพวกเขาเหล่านั้น มิเช่นนั้นหากเจ้าผู้ปกครองกระทำการอันเป็นความทารุณโหดร้ายอยู่เป็นเนืองนิตย์ ย่อมจะทำให้ประชาชนซึ่งต้องตกเป็นเหยื่อของการกระทำดังกล่าว เกิดความรู้สึกรังเกียจ และอาจลุกขึ้นมาทำการต่อต้านเจ้าผู้ปกครองได้

คำสอนในส่วนนี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของสิ่งที่มาคิอาเวลลีเรียกว่าเป็น "ความจำเป็น"³⁶ ได้เป็นอย่างดี ความจำเป็นนี้จะเป็เนืองใจในการนำมากำหนดตัดสินใจการกระทำต่างๆ ของผู้ปกครองเพื่อให้สอดคล้องกับสภาวะที่เกิดขึ้นและเป็นอยู่จริงๆ โดยไม่ต้องคำนึงถึงศีลธรรม หรือความดี ความชั่วเป็นประเด็นหลัก³⁷ ไม่ว่าสิ่งที่ตนกระทำลงไปจะเป็นการกระทำที่ต่ำทราม เยี่ยงสัตว์ป่าก็ตาม แต่ถ้าสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องกระทำ ผู้ปกครองก็จะต้องกระทำมันให้ได้

แบบวิธีการขึ้นสู่อำนาจประการสุดท้ายที่มาคิอาเวลลีกล่าวถึงก็คือ การขึ้นสู่อำนาจโดยการสนับสนุนของมหาชน อันเป็นวิธีการที่ "ไม่ใช่(การได้อำนาจมา)โดยความชั่วช้า และโดยความรุนแรงอันสุดจะทนทานได้ แต่(ได้มา)โดยความนิยมชมชอบของเพื่อนพลเมือง " ซึ่งถ้าไม่ได้ขึ้นสู่อำนาจโดยความนิยมของประชาชนทั่วไป ก็โดยชนชั้นสูงเนื่องจากชนทั้งสองกลุ่มนี้นั้นมักจะมี ความปรารถนาที่ขัดแย้งกันอยู่เสมอ ดังนั้น ก็ดีสุดแต่ที่ว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะเป็นกลุ่มที่มีโอกาส ภารกิจของการขึ้นสู่อำนาจโดยการผลักดันของชนชั้นสูงนั้นจะเกิดขึ้นต่อเมื่อ พวกเขาไม่สามารถต้านทานพลังของประชาชน ได้ จึงจำต้องพึ่งพาชื่อเสียงของบุคคลใดบุคคลหนึ่งในกลุ่มของตน และ

³⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 161

³⁶ ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, "ปรัชญาการเมืองสมัยใหม่", ใน เอกสารการสอนชุดวิชาปรัชญาการเมือง, หน้า 224-225

³⁷ เจ้าผู้ปกครอง, สมบัติ จันทรวงศ์, แปลและเขียนความนำ, หน้า 167

เชิดชูคนผู้นั้นขึ้นเป็นเจ้าผู้ปกครองเพื่ออาศัยร่วมเงาของคนผู้นั้นในการที่จะคงสถานภาพชนชั้นสูงของตนในสังคมสืบต่อไป ในขณะที่การขึ้นสู่อำนาจโดยประชาชนนั้น จะเกิดขึ้นเมื่อประชาชนรู้สึกว่าเขาไม่สามารถจะต้านทานกลุ่มชนชั้นสูงซึ่งคอยกดขี่พวกตนอยู่ได้ ก็จะเลือกเอาบุคคลผู้มีชื่อเสียงคนหนึ่งขึ้นมาเป็นเจ้าผู้ปกครอง เพื่อพิทักษ์รักษาพวกตน จะเห็นได้ว่าผู้ที่ขึ้นสู่อำนาจตามแบบวิธีการนี้นั้นแทบจะไม่ต้องออกแรงทำอะไรเลย เพียงแต่การดำรงสถานะของความเป็นผู้มีชื่อเสียงและอาศัยจังหวะความขัดแย้งของชนชั้นทั้งสองกลุ่มนี้ไว้ให้ดี บุคคลผู้นั้นก็อาจจะถูกเลือกขึ้นมาเป็นเจ้าผู้ปกครองได้ และด้วยหนทางการขึ้นสู่อำนาจซึ่งแยกออกเป็นสองแนวทางที่แตกต่างกันตามที่มานี้ จึงส่งผลให้วิธีการในการรักษาอำนาจพลอยแตกต่างกันตามไปด้วย ซึ่งจะได้ชี้แจงให้เห็นถึงรายละเอียดของความแตกต่างไว้ในส่วนของการรักษาอำนาจต่อไป

จากการขึ้นสู่อำนาจโดยกองกำลังของตนเองและโดยคุณธรรม โดยกองกำลังของผู้อื่นและโดยโชคชะตา โดยอาชญากรรมและโดยมหาชนสนับสนุน ได้นำมาสู่เหตุผลของความจำเป็นที่เป็นตัวกำหนดการกระทำของเจ้าผู้ปกครองโดยเฉพาะในการขึ้นสู่อำนาจ และอีกประการหนึ่งที่ผู้ปกครองจะต้องพึงระลึกไว้ก็คือ ผู้ปกครองที่จะขึ้นสู่อำนาจนั้นจะต้องมีความสามารถที่จะรู้ว่าเมื่อใดคือโอกาสที่เหมาะสมที่ตนจะลงมือปฏิบัติการยึดอำนาจรัฐ จังหวะเวลาที่เหมาะสมและการคาดคะเนสถานการณ์ได้อย่างไม่ผิดพลาดก็เป็นอีกปัจจัยที่จะช่วยให้ผู้ปกครองประสบความสำเร็จในการขึ้นสู่อำนาจได้ เพราะในการดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยทั้งโอกาสและคุณธรรมควบคู่กันไป

2.7 การรักษาอำนาจ

อำนาจคือเป้าหมายสูงสุดของบุคคลในการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง และเป็นแรงดึงดูดใจให้มนุษย์จำนวนมากพยายามกระทำทุกวิถีทางเพื่อให้ได้มันมาไว้ในครอบครอง จากตอนที่แล้วเราได้กล่าวถึงขั้นตอนและกรรมวิธีต่างๆ ในการขึ้นสู่อำนาจ แต่หลังจากที่ได้อำนาจมาครอบครองแล้ว ผู้ปกครองทุกคนก็ต้องพบกันอีกขั้นตอนที่ยากลำบากยิ่งกว่า นั่นคือ ขั้นตอนของการรักษาอำนาจเพื่อรักษาสิ่งที่แสวงหามาได้ด้วยความยากเย็นให้คงอยู่กับพวกเขาให้นานที่สุด เนื่องจากการแก่งแย่งชิงอำนาจเป็นสิ่งที่ผู้ปกครองทุกคนจะต้องเผชิญ และเมื่อใดที่พวกเขาพลาด นั้นย่อมหมายถึงการสูญเสียอำนาจ ความเป็นผู้ปกครองของพวกเขาก็ย่อมจะต้องสิ้นสุดลง

ความรู้เรื่องแบบวิธีการในการรักษาอำนาจจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้ปกครองทุกคน เพื่อที่จะช่วยเสริมสร้างศักยภาพในการรักษาอำนาจทางการเมืองของตนไว้ให้คงอยู่กับตนได้นานๆ และแบบวิธีการรักษาอำนาจที่มาคืออาเวลลีเซียนไว้ในหนังสือเรื่อง *The Prince* นั้นก็เป็นแบบวิธีการที่ได้รับการยอมรับว่ามีบางส่วนที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เนื่องจากความคิดทางการเมืองของมาคิอาเวลลีนั้นมีพื้นฐานมาจากการมองการเมืองที่เกิดขึ้นและเป็น

อยู่จริง แล้วนำมาสังเคราะห์เป็นวิธีแก้ไขที่สอดคล้องกับจุดบกพร่องที่เคยเกิดขึ้นจริงมาก่อนได้

มาคิอาเวลลีได้เขียนถึงแบบวิธีการรักษาอำนาจเอาไว้หลายประเด็นด้วยกัน เพื่อลดโอกาสที่จะสูญเสียอำนาจซึ่งจะได้กล่าวต่อไปในส่วนของ การสูญเสียอำนาจ ผู้เขียนจึงขอทำการอธิบายโดยแบ่งเนื้อหาออกเป็นประเด็นย่อยๆ 5 ประเด็นคือ

1. การปฏิบัติต่อกลุ่มอำนาจเก่า
2. การจัดการเรื่องกองกำลังและการสงคราม
3. การปกครองประชาชน
4. ผู้ช่วยและที่ปรึกษา
5. ความชั่วร้ายกับความจำเป็น

2.7.1 การปฏิบัติต่อกลุ่มอำนาจเก่า

หลังจากที่ผู้ปกครองคนใหม่สามารถขึ้นสู่อำนาจได้สำเร็จแล้ว และหวังที่จะรักษาอำนาจที่ได้มานั้นเอาไว้ในครอบครองให้นานที่สุด สิ่งแรกที่ผู้ปกครองพึงกระทำก็คือ การกำจัดสายโลหิตของกลุ่มเจ้าผู้ปกครองเดิมหรือกลุ่มอำนาจเก่าให้หมดสิ้นไป เพื่อมิให้กลุ่มอำนาจเก่ามีโอกาสฟื้นตัวกลับมาเป็นอันตรายและแย่งชิงอำนาจที่เคยเป็นของเขากลับคืนไปได้ ตามที่มาคิอาเวลลีกล่าวเอาไว้ว่า "และใครที่ได้รัฐเหล่านี้มา และปรารถนาที่จะคงรักษาเอาไว้ ก็ควรจะมีข้อคำนึงอยู่สองประการ ประการหนึ่งคือว่า สายโลหิตของเจ้าผู้ปกครองเดิมจะต้องถูกกำจัด"³⁸

เหตุที่ต้องกำจัดสายเลือดของเจ้าผู้ปกครองเดิมก็เพราะว่า ก่อนที่กลุ่มอำนาจเก่าจะถูกโค่นอำนาจนั้น คนกลุ่มนี้ถือได้ว่าเป็นกลุ่มที่มีอำนาจมากที่สุดในรัฐ ถึงแม้ว่า ผู้ปกครองคนใหม่จะโค่นล้มพวกเขาได้ แต่สิ่งต่างๆ ที่พวกเขาสร้างสมมาอย่างยาวนานในขณะที่พวกเขายังอยู่ในอำนาจนั้น ถือเป็นอันตราย และทำให้พวกเขามีโอกาสที่จะฟื้นตัวกลับมาทวงอำนาจคืนจากผู้ปกครองคนใหม่ได้เสมอ ดังนั้น ผู้ปกครองคนใหม่จึงจำเป็นต้องกำจัดพวกเขาให้หมดสิ้นไป แม้ว่าจะต้องใช้วิธีการรุนแรงถึงขั้นกวาดล้างก็ตาม³⁹ และหลังจากที่ผู้ปกครองคนใหม่สามารถโค่นล้มพวกเขาได้แล้ว ก็ต้องฉวยโอกาสที่กำลังได้เปรียบเข้าบดขยี้ซ้ำเติมให้ย่อยยับลงไป เพราะกลุ่มอำนาจเก่าคือกลุ่มที่เข้มแข็งมากที่สุดรองจากผู้ปกครอง จึงเป็นอันตรายต่อผู้ปกครองมากที่สุด ดังนั้น การกวาดล้างพวกเขาให้สูญสิ้นภายหลังจากที่พวกเขาเสียอำนาจไปให้แก่ผู้ปกครองคนใหม่ เพื่อป้องกันไม่ให้พวก

³⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 97

³⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 97-98

เขากลับมาเป็นภัยได้อีกในภายหลัง จึงเป็นแบบวิธีการที่จำเป็นในขั้นตอนแรกของกระบวนการรักษาอำนาจตามคำสอนของมาคิอาเวลลี

การกำจัดกลุ่มอำนาจเก่ามิได้จำกัดอยู่แต่เฉพาะการกำจัดตัวบุคคลเท่านั้น หากยังรวมไปถึงการทำลายล้างสิ่งที่แสดงถึงความยิ่งใหญ่และความรุ่งโรจน์ของกลุ่มอำนาจเก่าอีกด้วย อันเป็นวิธีที่ มาคิอาเวลลีเรียกว่า "การทำให้รัฐนั้นพินาศไป"⁴⁰ เพราะวิธีนี้จะไม่ปล่อยให้เชื้อไฟ หรือชนวนที่จะจุดประกายการต่อต้านผู้ปกครองคนใหม่ปะทุขึ้นมาใหม่ได้โดยเด็ดขาด การบดขยี้เพื่อความรุ่งเรืองของกลุ่มอำนาจเก่าต้องพินาศ แยกแยะและกระจัดกระจายกันไปคนละทิศละทาง จะทำให้ผู้ปกครองคนใหม่สามารถรักษารัฐที่ได้มาอย่างไม่ยากลำบากนัก

วิธีจัดการกับกลุ่มอำนาจเก่าอีกวิธีหนึ่งคือ การสนับสนุนกลุ่มอำนาจที่ด้อยกว่าด้วยการ "คงรักษาและบำรุงผู้ที่ด้อยอำนาจ โดยไม่ทำให้พวกนี้มีอำนาจเพิ่มขึ้น"⁴¹ ซึ่งหมายความว่า ภายในรัฐต่าง ๆ นั้น นอกจากจะมีกลุ่มอำนาจเก่าและกลุ่มของผู้ปกครองคนใหม่แล้ว ยังมีกลุ่มอำนาจย่อยๆ กลุ่มอื่นอีก ที่มีพลังอำนาจน้อยกว่า 2 กลุ่มแรก สิ่งที่ผู้ปกครองต้องทำก็คือ พยายามดึงเอากลุ่มที่ด้อยอำนาจเหล่านั้นมาไว้ในความควบคุมของตน แล้วร่วมมือกันบ่อนทำลายกลุ่มอำนาจเก่าให้ย่อยยับลงไป ในขณะที่เดียวกัน ผู้ปกครองก็ยังคงความสามารถในการควบคุมกลุ่มอำนาจที่ด้อยกว่าเอาไว้ได้ เนื่องจากในขณะที่ให้การบำรุงรักษาพวกเขา ผู้ปกครองก็สามารถควบคุมไม่ให้พวกเขาเติบโตมีอำนาจมากเกินไปกว่าที่ผู้ปกครองต้องการได้ วิธีการนี้จะทำให้ผู้ปกครองรักษาอำนาจของตนเองเอาไว้ได้ เพราะนอกจากจะใช้ประโยชน์จากกลุ่มที่ด้อยอำนาจในการทำลายกลุ่มอำนาจเดิมแล้ว ก็ยังสามารถควบคุมกลุ่มอำนาจอื่นไม่ให้เติบโตขึ้นมาเป็นอันตรายต่อตนเองได้อีกทางหนึ่งด้วย

2.7.2 การจัดการเรื่องกองกำลังและสงคราม

กองกำลังทางทหารเป็นฐานกำลังสำคัญที่จะสนับสนุนการรักษาอำนาจของผู้ปกครองไม่ว่าผู้ปกครองผู้นั้นจะได้อำนาจมาด้วยวิธีการใด จะด้วยกำลังของตนเองหรือด้วยกำลังของผู้อื่น แต่หากหวังจะรักษาอำนาจที่ได้มานั้นไว้ เขาก็จำเป็นต้องมีกองกำลังเป็นของตนเอง อันจะทำให้เขามีอำนาจบังคับหรือมีศักยภาพในการต่อสู้กับผู้ที่จะเข้ามาท้าทายอำนาจของเขาได้ตลอดเวลาโดยไม่จำเป็นต้องไปร้องขอความช่วยเหลือจากใคร และจะทำให้ผู้ปกครองสามารถรักษาอำนาจเอาไว้ได้ด้วยความสะดวกสบาย เพราะการมีกองกำลังของตนเองนั้นคือลักษณะสำคัญประการหนึ่งของผู้

⁴⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 126

⁴¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 99

ปกครองที่พึงคุณธรรมมากกว่าโชคชะตา⁴²

การมีกองกำลังของตนเองนั้นมีประโยชน์มหาศาล เพราะจะทำให้ผู้ปกครองคนใหม่อยู่ในสถานะที่สามารถบังคับให้สิ่งต่างๆ เป็นไปตามความต้องการของเขาได้ นอกจากนี้จะช่วยในการรักษาอำนาจแล้ว ยังทำให้ผู้ปกครองได้รับความยิ่งใหญ่ต่างๆ ตามมาอีกด้วย นอกจากนี้ ยังมีผลในการทำให้ประชาชนเชื่อฟังคำสั่งของผู้ปกครองได้เป็นอย่างดี ตามที่มาคิอาเวลลีให้ ทศนะเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า

"ธรรมชาติของประชาชนนั้นแปรปรวนและง่ายที่จะหว่านล้อมพวกเขาในเรื่องหนึ่งแต่ยากที่จะทำให้พวกเขามั่นคงกับคำหว่านล้อมนั้น เพราะฉะนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องกำหนดระเบียบของเรื่องต่างๆ ในแบบวิธีการที่ เมื่อประชาชนไม่เชื่อถืออีกต่อไปแล้วก็สามารถที่จะทำให้พวกเขาเชื่อได้ด้วยกำลัง"⁴³

นอกจากการมีกองกำลังของตนเองแล้ว ผู้ปกครองยังจะต้องมีความสามารถในการใช้กองกำลังดังกล่าวให้เกิดประโยชน์สูงสุดด้วย การใช้ประโยชน์จากกองกำลังได้สูงสุดนั้น ผู้ปกครองควรดำรงตำแหน่งนายทัพด้วยตนเอง เพื่อให้ตนเองเป็นผู้รู้ถึงยุทธวิธีหรือศิลป์ในการรบที่อาจจะเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาที่อยู่ในฐานะของผู้ปกครอง การมีศิลป์ในการสงครามจะทำให้ผู้ปกครองเป็นที่เคารพของทหาร⁴⁴ และเมื่อนั้น ผู้ปกครองก็จะอยู่ในฐานะของผู้ที่รู้ทางหนีทีไล่วิธีรุก และวิธีรับของยุทธวิธีการรบได้อย่างถูกต้อง อันจะทำให้ผู้ปกครองมีโอกาสได้รับชัยชนะในสมรภูมิต่างๆ มากกว่าการที่ไม่รู้เรื่องการสงครามเลย

กองกำลังที่มีอยู่จะต้องอยู่ในสภาพที่พร้อมเข้าสู่สงครามตลอดเวลา โดยจัดให้มีการฝึกซ้อมรบอยู่เสมอ โดยเฉพาะการซ้อมรบในยามสงบ นอกจากนี้ ผู้ปกครองยังต้องหมั่นศึกษาถึงลักษณะของสงครามที่เคยเกิดขึ้นมาในอดีต เพื่อหาสาเหตุแห่งการพ่ายแพ้หรือการได้ชัยชนะ เมื่อมีความพร้อมเช่นนี้แล้ว จะทำให้ผู้ปกครองผู้นั้นเป็นที่คร้ามเกรงของศัตรู เพราะธรรมชาติของมนุษย์นั้นจะไม่ยอมต่อสู้กับสงครามที่มองไม่เห็นชัยชนะอยู่แล้ว⁴⁵

แบบวิธีการที่กล่าวมาเป็นเรื่องของการเตรียมความพร้อมก่อนที่จะเกิดสงคราม และเมื่อถึงเวลาที่สงครามเกิดขึ้นจริง ผู้ปกครองต้องนำกองทัพเข้าทำสงครามเพื่อขจัดปัญหาและความวุ่นวายให้หมดสิ้นโดยเร็ว อย่าหลีกเลี่ยงการทำสงครามเพื่อหวังความสงบเฉพาะหน้า เพราะมันจะไม่ใช้

42 เรื่องเดียวกัน, หน้า 123

43 เรื่องเดียวกัน, หน้า 129

44 เรื่องเดียวกัน, หน้า 216

45 เรื่องเดียวกัน, หน้า 175

ความสงบที่แท้จริง ในอีกไม่นานสงครามก็ต้องเกิดขึ้นอยู่ดี และอาจจะรุนแรงเกินกว่าที่จะรับมือไหวก็เป็นได้ ดังนั้น เมื่อถึงเวลาเผชิญหน้า ผู้ปกครองควรนำกองทัพเข้าทำสงครามด้วยความเด็ดเดี่ยวโดยมีเป้าหมายอยู่ที่ชัยชนะเท่านั้น แม้ว่าวิธีการได้มาซึ่งชัยชนะจะต้องใช้ความทารุณโหดร้ายหรือความเหี้ยมโหดเพียงใดก็ตาม และผู้ปกครองต้องมุ่งหวังให้ได้ชัยชนะแต่เพียงอย่างเดียว แม้ว่าสิ่งที่ต้องเผชิญอาจจะนำหายนะและยากแก่การเอาชนะ ก็ต้องพยายามเอาชนะมันให้จงได้ ด้วยการใช้อำนาจรุนแรง⁴⁶ ภายใต้อำนาจที่กล้าหาญเด็ดเดี่ยวของร่างกาย และจิตใจเข้าสู่ต่อสู้ เนื่องจากชัยชนะหรือความพ่ายแพ้จากสงครามจะมีผลต่อสถานภาพของผู้ปกครองโดยตรงว่าจะอยู่ในอำนาจต่อไปหรือจะสูญสิ้นอำนาจไป

การวางตัวระหว่างสงครามก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญ โดยมากอิวเวลลีได้กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า "และเจ้าผู้ปกครองจะเป็นที่ยกย่องสรรเสริญ เมื่อเขาเป็นมิตรแท้และศัตรูแท้ด้วย นั่น คือเมื่อเขาเปิดเผยตนเองว่าเข้าข้างใครโดยไม่คำนึงถึงสิ่งใด ส่วนนี้มีประโยชน์มากกว่าการวางตัวเป็นกลางเสมอ และไม่ว่าในกรณีใดๆ การเปิดเผยตนเองและทำสงครามที่แท้จะเป็นประโยชน์ยิ่งสำหรับท่าน เพราะในกรณีแรก ถ้าท่านไม่เปิดเผยตนเองเหยื่อของผู้ชนะเสมอ พร้อมกับความถูกต้องและความพึงพอใจของฝ่ายที่แพ้ ท่านจะไม่มีข้ออ้างหรือสิ่งอื่นใดที่สามารถจะป้องกันท่านได้ และไม่มีใครที่จะต้อนรับท่าน เพราะผู้ชนะจะไม่ต้องการมิตรที่น่าระแวง ซึ่งไม่ได้ช่วยเหลือเขาในยามคับขัน และผู้แพ้จะไม่ต้อนรับท่านเพราะท่านมิได้ต้องการจะเสี่ยงร่วมโชคชะตาไปกับเขาโดยมีอาวุธอยู่ในมือ"⁴⁷ แต่กระนั้น มาคิอิวเวลลีก็ได้ให้ข้อควรระวังสำหรับการวางตัวเป็นกลางเอาไว้ว่า "และจะต้องจดจำไว้ ณ ที่นี้ว่า เจ้าผู้ปกครองควรระมัดระวังไม่เข้าร่วมกับผู้ซึ่งมีอำนาจมากกว่าตนเพื่อโจมตีผู้อื่น ยกเว้นเมื่อความจำเป็นบีบบังคับเขา เพราะเมื่อชนะท่านก็ยังเป็นนักโทษของเขาอยู่ และเจ้าผู้ปกครองควรหลีกเลี่ยงการตั้งขึ้นอยู่ด้วยคุณประโยชน์ของผู้อื่นให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้"⁴⁸

แม้ว่าการเลือกเข้าข้างผู้มีอำนาจมากกว่าตนอันอาจจะทำให้ผู้ปกครองต้องตกอยู่ภายใต้คุณประโยชน์ของผู้อื่นจะไม่ใช่วิถีทางที่ดีที่สุดที่จะเลือกได้แต่วิถีทางดังกล่าวก็ยังดีกว่าการเลือกวางตัวเป็นกลางเสมอ เพราะผู้ปกครองไม่มีวันที่จะหาทางหลีกเลี่ยงความไม่สะดวกอย่างหนึ่งได้โดยไม่ต้อง

46 เรื่องเดียวกัน, หน้า 297-300

47 เรื่องเดียวกัน, หน้า 278

48 เรื่องเดียวกัน, หน้า 279

ประสบกับความไม่สะดวกอีกอย่างหนึ่งได้เป็นอันขาด แต่ความสุขุมรอบคอบนั้นอยู่ที่การรู้อาจจะรู้จักคุณลักษณะของความไม่สะดวกต่างๆ นั้นได้อย่างไร ซึ่งความสามารถในการเลือกดังกล่าวก็คือ *virtu* ในตัวผู้ปกครองที่ฉลาดและสุขุมรอบคอบเพียงพอที่จะเลือกในสิ่งที่เลวน้อยกว่า หรือดีมากที่สุด ในสถานการณ์ต่างๆ ให้เกิดผลดีต่อการรักษาอำนาจของตน

2.7.3 การปกครองประชาชน

สิ่งที่มีความสำคัญต่อการรักษาอำนาจของผู้ปกครองไม่น้อยไปกว่าการมีกองกำลังเป็นของตนเอง ก็คือ ประชาชน เนื่องจากผู้ปกครองทุกคนจะต้องดำรงตนอยู่ท่ามกลางประชาชนในรัฐของตนจำนวนมากตลอดเวลาที่อยู่ในอำนาจ ความสัมพันธ์กับประชาชนจึงมีผลต่อความยากหรือง่ายในการรักษาอำนาจของผู้ปกครองอย่างมาก ผู้ปกครองที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับประชาชนจะรักษาอำนาจด้วยความสะดวกสบาย เพราะไม่ต้องมีประชาชนมาเป็นศัตรูกับเขา ในขณะที่ผู้ปกครองที่มีความสัมพันธ์อันเลวร้ายกับประชาชนก็จะพบกับความยากลำบากในการรักษาอำนาจ เนื่องจากเขาจะต้องตกอยู่ท่ามกลางวงล้อมของประชาชนซึ่งเป็นศัตรูกับผู้ปกครอง สภาพดังกล่าวเป็นอุปสรรคต่อการรักษาอำนาจของผู้ปกครองอย่างมาก เพราะประชาชนนั้นมีจำนวนมากและไม่สามารถกำจัดให้หมดไปได้ นอกจากจะฆ่าทิ้งให้หมดทั้งรัฐ ซึ่งเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ เพราะการมีรัฐนั้น ผู้ปกครองจะต้องมีฐานจากประชาชนหรือมีประชาชนเป็นผู้อยู่ใต้ปกครอง

ดังนั้นการมีความสัมพันธ์ที่ดีกับประชาชนจึงเป็นสิ่งที่ผู้ปกครองควรกระทำไม่ว่าผู้ปกครองจะขึ้นสู่อำนาจด้วยวิธีการใด แต่เมื่อเขามาอยู่ในฐานะผู้ปกครองแล้ว ก็ต้องพยายามผูกมิตรกับประชาชน หรืออย่างเลวที่สุดก็ต้องไม่สร้างความเป็นศัตรูกับประชาชน ไม่เช่นนั้นผู้ปกครองจะต้องพบกับความยากลำบากในการรักษาอำนาจอย่างเลี่ยงไม่ได้

ระหว่างชนชั้นสูงกับประชาชน ซึ่งเป็นชนชั้นหลัก 2 ชนชั้นในทุกสังคมนั้น มาคิอาเวลลีให้ความสำคัญกับประชาชนมากกว่าด้วยการสนับสนุนให้ผู้ปกครองสร้างฐานอำนาจบนประชาชน⁴⁹ มากกว่าที่จะหวังพึ่งพาชนชั้นสูง ด้วยเหตุผลที่ว่า ชนชั้นสูงที่อยู่รอบข้างผู้ปกครองนั้น ผู้ปกครองสามารถตั้งและปลดพวกเขาได้ทุกวัน และสามารถที่จะริบและให้เกียรติกับคนพวกนี้ได้ตามใจชอบ⁵⁰ เพราะชนชั้นสูงมีจำนวนน้อยกว่าประชาชน และที่คงสถานะชนชั้นสูงอยู่ได้นั้นก็ด้วยอาศัยความเมตตาของผู้ปกครอง ในขณะที่ประชาชนมีจำนวนมาก และเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ

49 เรื่องเดียวกัน, หน้า 170

50 เรื่องเดียวกัน, หน้า 168

ของรัฐที่ผู้ปกครองไม่สามารถจะปลดพวกเขาออกจากการเป็นประชาชนได้ ขณะเดียวกัน หากผู้ปกครองมีประชาชนเป็นมิตร พวกเขาก็สามารถเป็นฐานสนับสนุนการรักษาอำนาจของผู้ปกครองได้อย่างมั่นคง

ผู้ปกครองที่ชาญฉลาดในความคิดของมาคิอาเวลลี "จึงควรคิดถึงแบบวิธีการที่จะทำให้พลเมืองของตนมีความต้องการรัฐและตัวเขาอยู่เสมอ และในทุกๆ สภาพของกาลเวลา และแล้วพวกนั้นก็จะจงรักภักดีต่อเขาเสมอ"⁵¹ เพราะการทำให้ตนเองเป็นที่ต้องการของประชาชนจะช่วยให้ผู้ปกครองรักษาอำนาจได้ง่ายขึ้น เนื่องจากเขาจะไม่ต้องพบกับต่อต้านจากประชาชน ในขณะเดียวกันประชาชนก็จะคอยช่วยเหลือผู้ปกครองที่เขามีความต้องการอยู่เสมออีกด้วย⁵² แต่ถ้าหากผู้ปกครองเป็นศัตรูหรือเป็นที่เกลียดชังของประชาชน เขาก็จะต้องพบกับต่อต้านจากประชาชนจำนวนมากอย่างไม่มีวันจบสิ้น ซึ่งเป็นการต่อต้านที่ยากแก่การแก้ไข ดังนั้น ผู้ปกครองจึงต้องไม่ทำให้ตนเองเป็นที่เกลียดชังของประชาชน⁵³ เพราะการไม่ถูกประชาชนเกลียดชังเป็นป้อมปราการที่ดีที่สุดที่ผู้ปกครองจะมีได้⁵⁴ เพราะเมื่อผู้ปกครองไม่เป็นที่เกลียดชังของประชาชน เขาก็จะไม่ถูกต่อต้านจากคนส่วนใหญ่ของรัฐ และเนื่องจากว่ากระแสต่อต้านจากประชาชนเป็นสิ่งที่ยากต่อการต้านทานได้ ดังนั้น มาคิอาเวลลีจึงสอนว่าการไม่เป็นที่เกลียดชังของประชาชน จึงน่าจะเป็นสิ่งที่ปลอดภัยมากกว่าการมีป้อมปราการ⁵⁵ เพราะป้อมปราการนั้นถึงแม้จะแข็งแกร่งสักเพียงใด มันก็จะให้ผลดีเฉพาะการต้านทานผู้บุกรุกจากต่างแดนซึ่งผู้ปกครองสามารถจัดการได้ด้วยกองกำลังอันเข้มแข็งของรัฐ แต่หากผู้ปกครองมีประชาชนเป็นศัตรู นั้นเท่ากับว่าผู้ปกครองเปิดศึกทีเดียว 2 ด้านพร้อม ๆ กัน ได้แก่ด้านภายนอกรัฐ และด้านภายในรัฐ จากสภาพการณ์ที่ผู้ปกครองต้องมีศัตรูทั้งจากต่างรัฐและจากประชาชนของตนเอง ถือเป็นสภาพการณ์ที่อันตรายต่อการรักษาอำนาจอย่างมาก เพราะต่อให้มีป้อมปราการที่แข็งแกร่งสักเพียงใดก็ไม่อาจช่วยให้เขารอดพ้นจากอันตรายดังกล่าวได้ และเมื่อใดก็ตามที่ประชาชนร่วมมือกับชาวต่างชาติเพื่อโจมตีผู้ปกครอง ก็เป็นเรื่องยากลำบากมากที่เขาจะยังคงรักษาอำนาจเอาไว้ได้ ดังที่มาคิอาเวลลีกล่าวสนับสนุนการไม่มีประชาชนเป็นศัตรูไว้ว่า "ข้าพเจ้าขอยกย่องผู้ซึ่งจะสร้างป้อมปราการ และผู้ซึ่งจะไม่สร้างมัน และข้าพเจ้าขอตำหนิใครก็ตาม

51 เรื่องเดียวกัน, หน้า 170

52 เรื่องเดียวกัน, หน้า 168

53 เรื่องเดียวกัน, หน้า 171

54 เรื่องเดียวกัน, หน้า 248-252

55 เรื่องเดียวกัน, หน้า 176-178

ซึ่งไว้ใจป้อมปราการ จึงประเมินค่าการเป็นที่เกลียดชังของประชาชนเพียงน้อยนิด"

ผู้ปกครองจำเป็นต้องรู้ว่าและเข้าใจถึงคำว่า การเป็นที่รัก-ความเกลียดชัง ความโอบอ้อมอารีความตระหนี่ถี่เหนียว ถึงประโยชน์และโทษของมันให้ต้องแท้เสียก่อน เพราะในการสร้างมิตรภาพกับประชาชนนั้น ผู้ปกครองจะต้องสร้างด้วยความระมัดระวังอย่างถูกวิธี และให้เหมาะสมกับความจำเป็นของสถานการณ์ มิฉะนั้น ความพยายามดังกล่าวจะกลับมาเป็นอันตรายต่อผู้ปกครองได้ในภายหลัง เนื่องจากการสร้างมิตรภาพกับประชาชนนั้น การทำให้ตนเป็นที่รักของประชาชนไม่ใช่สิ่งสำคัญที่สุด แต่มีสิ่งที่สำคัญยิ่งกว่าก็คือ การไม่ทำให้ตนเองเป็นที่ถูกเหยียดหยามและเกลียดชังจากประชาชน⁵⁶ ผู้ปกครองที่มุ่งสร้างให้ตนเป็นที่รักโดยการ "ให้" สิ่งต่างๆ แก่ประชาชนอย่างมากมาย เพื่อให้ตนได้ชื่อว่าเป็นผู้โอบอ้อมอารีนั้น เป็นอันตรายต่อผู้ปกครอง เพราะไม่มีอะไรที่กินตัวมันเองมากเท่ากับความโอบอ้อมอารี ซึ่งท่านจะสูญเสียความสามารถที่จะใช้มันไปตลอดเวลาที่ท่านใช้มันอยู่⁵⁷ และในไม่ช้าฐานะของผู้ปกครองจะต้องแย่ง ทางออกที่จะแก้ไขความย่ำแย่ทางการเงินของผู้ปกครองก็คือ การเรียกเก็บภาษีจากประชาชนเพิ่มขึ้น นั่นคือ การที่ผู้ปกครองเริ่มขูดรีดและสร้างภาระให้ประชาชนอย่างผิดปรกติ ให้เร่งรัดและกระทำการสิ่งทั้งปวงที่สามารถทำได้ เพื่อให้ได้เงิน ทางออกดังกล่าวเป็นหนึ่งในความพยายามที่จะหลีกเลี่ยงความยากจน ซึ่งจะทำให้ผู้ปกครองกลายเป็นคนละโมภและถูกเกลียดชังในที่สุด ซึ่งการสร้างความโอบอ้อมอารีในแบบวิธีการดังกล่าว นั้นเป็นอันตรายต่อผู้ปกครองและเป็นการใช้อย่างไม่มีความดี เพราะถ้ามันถูกใช้อย่างมีความดี และใช้ในแบบวิธีการที่เราควรจะใช้แล้ว เราก็จะไม่เป็นที่รู้จักว่าโอบอ้อมอารี และท่านก็ไม่อาจเลี่ยงการเสียชื่อเสียงในสิ่งที่ตรงกันข้ามได้ สิ่งตรงข้ามของความโอบอ้อมอารีคือความตระหนี่ถี่เหนียว ซึ่งถ้าถูกใช้อย่างฉลาดและสุขุมรอบคอบภายใต้คุณธรรมของผู้ปกครองที่แท้ มันก็จะให้คุณแก่ผู้ปกครองได้ ความตระหนี่ถี่เหนียวที่เกิดขึ้นหลังจากที่ผู้ปกครองหมดความสามารถที่จะใช้ความโอบอ้อมอารีตามที่กล่าวมาแล้วนั้น เป็นผลเสียต่อผู้ปกครอง แต่ผู้ปกครองที่ทรงคุณธรรมจะไม่วิตกกังวลกับการได้ชื่อว่าตระหนี่ถี่เหนียวในตอนแรก ด้วยการไม่โอบอ้อมอารีอย่างผิดวิธี แม้ว่าอาจจะเสียชื่อไปบ้างว่าตระหนี่ถี่เหนียวแต่ฐานะของผู้ปกครองจะไม่เดือดร้อน และไม่มี ความจำเป็นต้องไปขูดรีดเอาจากประชาชนด้วยการเพิ่มภาษีอันเป็นการสร้างภาระให้กับประชาชน ประชาชนก็จะไม่รู้สึกละแ้วผู้ปกครองเพราะ

"ในไม่ช้าเขาจะถูกถือว่าเป็นผู้โอบอ้อมอารีที่สุดเสมอเนื่องจากว่าความตระหนี่ถี่เหนียวของเขานั้นจะทำให้รายได้ของเขาเพียงพอ แล้วนั้นเขาก็สามารถจะป้องกันตนเองจากใครก็ตามที่หา

⁵⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 224-226

⁵⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 227

สงครามกับเขา เขาสามารถที่จะดำเนินการณรงค์สงครามต่างๆ ได้โดยไม่ต้องสร้างภาระแก่ประชาชน จนเขาอาจจะโอบอ้อมอารีต่อทุกคนที่เขาไม่ได้เอาอะไรมาเลย และคนเหล่านี้ก็มีจำนวนอเนกอนันต์"⁵⁸

"ดังนั้นผู้ปกครองจึงควรให้คุณค่าแต่เพียงเล็กน้อยกับการที่จะทำให้ตนได้ชื่อว่าเป็นคนตระหนี่ถี่เหนียวเพราะนี่คือหนึ่งในบรรดาความชั่วเหล่านั้น ซึ่งทำให้เขาสามารถปกครองได้ และผู้ที่สามารถทำในสิ่งที่ยิ่งใหญ่ได้ ก็ล้วนกระทำโดยผู้ซึ่งได้ชื่อว่าตระหนี่ถี่เหนียวเท่านั้น"⁵⁹ และ "ดังนั้น จึงเป็นการฉลาดกว่ากันมากที่จะมีชื่อว่าตระหนี่ถี่เหนียว ซึ่งก่อให้เกิดการเสื่อมเสียชื่อเสียงโดยไม่ถูกเกลียดชัง แทนที่จะถูกบีบบังคับโดยความต้องการได้ชื่อว่าเป็นคนโอบอ้อมอารีอันทำให้ได้ชื่อว่าละโมภซึ่งก่อให้เกิดการเสื่อมเสียชื่อเสียงและเป็นທີ່เกลียดชัง"⁶⁰

จากผลดีและผลเสียของความโอบอ้อมอารีและความตระหนี่ถี่เหนียวของผู้ปกครองที่มีต่อประชาชนตามที่กล่าวมาข้างต้นนั้น จะให้ผลต่อผู้ปกครองไปในทางใดก็ขึ้นอยู่กับความสามารถในการใช้มันของผู้ปกครอง ซึ่งถ้ามันถูกใช้อย่างถูกต้อง มันก็จะช่วยในการรักษาอำนาจของผู้ปกครองให้มีความมั่นคงได้

2.7.4 การเลือกคนมาเป็นผู้ช่วย

เนื่องจากภาระหน้าที่และความรับผิดชอบในตำแหน่งผู้ปกครองรัฐนั้น มีอยู่มากเกินกว่าที่ผู้ปกครองจะทำให้เสร็จเรียบร้อยและได้ผลดีด้วยตัวของผู้ปกครองเพียงคนเดียว จึงจำเป็นที่จะต้องหาคนที่มีความรู้ความสามารถและไว้วางใจได้มาเป็นผู้ช่วยของผู้ปกครอง แต่การเลือกคนมาเป็นผู้ช่วยนั้นก็เปรียบเสมือนดาบสองคมสำหรับผู้ปกครอง เพราะถ้าได้ผู้ช่วยที่ดีก็จะช่วยแบ่งเบาภาระและช่วยส่งเสริมผู้ปกครองอันจะทำให้การรักษาอำนาจเป็นไปได้อย่างยั่งยืน แต่ถ้าได้ผู้ช่วยที่ไม่ดีก็อาจจะทำให้ผู้ปกครองต้องเสื่อมเสียทั้งหน้าที่การงานและชื่อเสียง ซึ่งอาจจะเลวร้ายถึงขั้นที่ทำให้ผู้ปกครองต้องสูญเสียอำนาจไปได้ ผู้ปกครองทุกคนจึงควรระวังและให้ความสำคัญกับการเลือกผู้ช่วยด้วยความสุขุมรอบคอบ เนื่องจากความสำคัญของผู้ช่วยที่ดีหรือไม่ดีนั้นเป็นสิ่งที่มิผลอย่างยั่งยืนแรกคือ เรื่องของการแสวงหาผู้ช่วยที่ดี กล่าวคือ ผู้ปกครองจะต้องสามารถคัดเลือกคน

58 เรื่องเดียวกัน, หน้า 226

59 เรื่องเดียวกัน, หน้า 226

60 เรื่องเดียวกัน, หน้า 227

ต่อการรักษาอำนาจของผู้ปกครอง ด้วยตนเอง และรู้จักวิธีที่จะเอาคนมาเป็นพวกของตน⁶¹ ความสามารถของผู้ปกครองในการเลือกผู้ช่วยก็คือ สติปัญญาของผู้ปกครองในการมองเห็นและเข้าใจได้ด้วยตนเองว่า ควรจะเลือกใครมาเป็นผู้ช่วย และคนที่ถูกเลือกจะต้องเป็นคนที่ผู้ปกครองสามารถอ่านหรือวิเคราะห์เขาออกว่าธาตุแท้ของเขาคือคนอย่างไร สติปัญญาในการเลือกผู้ช่วยที่ดีของผู้ปกครองแสดงออกมาผ่านคำสอนของมาคิอาเวลลีที่กล่าวว่า

"เมื่อใดก็ตามที่บุคคลมีความสามารถวินิจฉัยสิ่งที่ดีและสิ่งที่เลวที่คนอื่นกระทำหรือพูดแม้ว่าเขาจะไม่มี การคิดค้นด้วยตนเอง เขาก็จะรู้ถึงผลงานที่เลวและดีของมุขมนตรีและเขาจะปกป้องพวกหลัง และแก้ไขพวกแรก และมุขมนตรีไม่อาจหวังจะหลอกลวง เขาได้ ดังนั้นจึงต้องคงรักษาตนเองไว้ให้ดี"⁶²

ลักษณะของผู้ที่จะเป็นผู้ช่วยที่ดีก็คือ เป็นผู้ที่ดีถึงตัวผู้ปกครองมากกว่าตัวเขาเอง มิใช่ผู้ช่วยที่คิดถึงตัวเองมากกว่าผู้ปกครอง ซึ่งเป็นลักษณะของผู้ช่วยที่เป็นอันตราย หลังจากได้ผู้ช่วยดังกล่าวแล้ว ขึ้นต่อไปก็คือการรักษาพวกเขาเอาไว้ให้เป็นผู้ช่วยที่ดีตลอดไป ด้วยการนึกถึงและให้เกียรติเขา และหยาบยื่นความมั่งคั่งให้แก่เขาเพื่อผูกพันจิตใจของเขาให้จงรักภักดีแก่ผู้ปกครอง ตลอดจนแบ่งปันเกียรติยศและภาระหน้าที่ให้แก่เขา เพื่อให้เขาตระหนักว่าตนเองไม่อาจจะดำรงชีวิตอยู่ได้หากปราศจากผู้ปกครอง และเพื่อที่ว่าเกียรติยศต่างๆ มากมายที่หยาบยื่นให้แก่เขานั้นจะไม่ทำให้เขาละโมภอยากได้เกียรติยศอื่นๆ อีก ความมั่งคั่งอันมากมายก็จะไม่ทำให้เขาอยากได้ความมั่งคั่งอีก และภาระหน้าที่อันมากมายที่มอบหมายให้เขานั้นก็จะทำให้เขากลัวการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่จะเกิดขึ้น

การรักษาผู้ช่วยที่ดีด้วยวิธีการดังกล่าวจะทำให้ผู้ช่วยมีความเชื่อมั่นและจงรักภักดีต่อผู้ปกครอง และจะช่วยเหลืองานของผู้ปกครองอย่างเต็มความสามารถ ภายใต้การทำงานของสติปัญญาของผู้ปกครองที่แท้ที่มาคิอาเวลลีเรียกว่าเป็น "แบบวิธีการที่ไม่มีวันพลาด" ที่ว่าเจ้าผู้ปกครองควรจะมองหาสัญญาณที่บ่งถึงความไม่จงรักภักดี ซึ่งเขาควรมีสติปัญญาที่จะมองออก และในขณะเดียวกันก็ให้เกียรติ ความมั่งคั่งและผูกพันมุขมนตรีไว้ในลักษณะที่หว่านล้อมเขาไม่ให้ขาดความภักดี อันจะทำให้ทั้งสองฝ่ายที่ว่ามี ความเชื่อมั่นในกันและกัน แต่หากไม่สองฝ่ายไม่มีความเชื่อมั่นในกันและกันแล้ว ตอนจบก็จะเป็นอันตรายสำหรับฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเสมอ⁶³ ซึ่งนั่นก็จะเป็นสถานการณ์ที่อันตรายต่อการรักษาอำนาจของผู้ปกครอง

61 เรื่องเดียวกัน, หน้า 147 และ 286

62 เรื่องเดียวกัน, หน้า 286

63 เรื่องเดียวกัน, หน้า 286

นอกจากนี้ ผู้ปกครองยังต้องรู้วิธีใช้ประโยชน์จากผู้ช่วยที่ดีที่ได้สรรหามาแล้วนั้นให้เกิดประโยชน์ต่อการรักษาอำนาจของผู้ปกครองอีกด้วย เพื่อไม่ให้พวกเขาเป็นต้นเหตุที่ทำให้ผู้ปกครองต้องสูญเสียอำนาจไป ผู้ปกครองจะต้องมีความสุขรอบคอบ มีความสามารถในการเป็นผู้ซักถาม และผู้ฟังที่ดี โดยผู้ปกครองควรจะรับฟังคำปรึกษาอยู่เสมอ⁶⁴ และเปิดโอกาสให้ผู้ช่วยเหล่านั้นได้พูดความจริงอย่างอิสระ แต่พวกเขาจะพูดได้ก็ต่อเมื่อผู้ปกครองต้องการให้พูดเท่านั้น ไม่ใช่เมื่อพวกเขาอยากจะทำ วิธีนี้จะช่วยลดปัญหาการประจบสอพลอได้ ผู้ปกครองจะต้องถามพวกเขาในทุกๆ สิ่งที่ยากรู้ และจะต้องอดทนฟังในสิ่งที่พวกเขาตอบกลับมา คำตอบหรือความเห็นของบรรดาที่ปรึกษาหรือผู้ช่วยที่ดีเหล่านั้น จะยังไม่ใช่คำปรึกษาที่ดีในตัวของมันเอง เพราะผู้ปกครองจะต้องนำคำปรึกษาทั้งหมดมาพิจารณาไตร่ตรองและตัดสินใจด้วยตนเองเสียก่อนภายใต้ความสุขรอบคอบของผู้ปกครองที่ทรงปัญญา ซึ่งจะทำให้ไม่มีใครสามารถหลอกผู้ปกครองได้ มาคิอาเวลลีให้ความสำคัญกับความสุขรอบคอบอันเป็นคุณสมบัติของผู้ปกครองที่เปี่ยมไปด้วยคุณธรรมอย่างมาก โดยกล่าวว่า "คำปรึกษาที่ดีนั้น ไม่ว่าจะมาจากใครก็ตาม จำต้องเกิดจากความสุขรอบคอบของผู้ปกครอง และไม่ใช่ว่าความสุขรอบคอบของผู้ปกครองเกิดมาจากคำปรึกษาที่ดี"⁶⁵ เพราะการที่ผู้ปกครองจะมีความสุขรอบคอบในการรับฟังนั้นจะต้องเกิดมาจากสติปัญญาของผู้ปกครองเอง ความสุขรอบคอบนั้นเป็นคุณธรรมอย่างหนึ่งที่จะทำให้ผู้ปกครองเข้าใจสิ่งต่างๆ ด้วยตัวเอง วินิจฉัยด้วยตัวเองมากกว่าที่จะฟังจากผู้อื่น การมีผู้ช่วยหรือที่ปรึกษานั้นจึงมีไว้เพื่อให้พวกเขาช่วยเสนอทางเลือกและเสนอความคิดของพวกเขา แต่ไม่ใช่ให้พวกเขาคิดหรือตัดสินใจแทนผู้ปกครอง เพราะการกระทำดังกล่าวเท่ากับเปิดโอกาสให้พวกเขาสามารถหลอกผู้ปกครองได้ และนำไปสู่การให้คำปรึกษาที่เลวอันเป็นสาเหตุสำคัญที่นำไปสู่ความพินาศของผู้ปกครองได้

แต่เมื่อวันใดที่ผู้ปกครองพบว่าผู้ช่วยของเขาไม่ใช่ผู้ช่วยที่ดีอีกต่อไป ก็จะต้องกำจัดพวกเขาออกไปให้พ้น ก่อนที่จะมาเป็นอันตรายต่อการรักษาอำนาจของท่าน เนื่องจากผู้ปกครองที่ดีจะต้องรู้ทั้งวิธีที่จะเอาคนมาเป็นพวกและวิธีที่จะสูญเสียพวกเขาไป⁶⁶ ในเมื่อพวกเขาไม่มีประโยชน์อีกต่อไปแล้ว หรือมีหน้าซำยังอาจเป็นโทษต่อความมั่นคงของผู้ปกครองอีกด้วย คุณสมบัติในเรื่องการเลือกคนที่ต้องการและการกำจัดคนที่ไม่ต้องการนั้น เป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการในการรักษาอำนาจของผู้ปกครอง

64 เรื่องเดียวกัน, หน้า 290

65 เรื่องเดียวกัน, หน้า 291

66 เรื่องเดียวกัน, หน้า 147-149

2.7.5 ความชั่วร้ายกับความจำเป็น

มนุษย์ส่วนมากปรารถนาอยากเป็นคนดีและหลีกเลี่ยงจากการได้ชื่อว่าเป็นคนชั่ว ในขณะที่เดียวกัน ศาสนาทุกศาสนาต่างก็มุ่งที่จะสอนให้คนเป็นคนดี โดยการกระทำแต่สิ่งที่ดีงาม และละเว้นสิ่งอันเป็นความชั่ว แต่ในทรรศนะของมาคิอาเวลลี นั้นคือเรื่องของทางศาสนา และศีลธรรมที่เป็นการกล่าวถึงมนุษย์ในแบบที่ควรจะเป็น ไม่ใช่เรื่องทางโลก ผู้ปกครองไม่จำเป็นต้องกระทำแต่ความดีตามหลักศีลธรรมและศาสนาเสมอไป ผู้ปกครองที่ยึดปฏิบัติตามศีลธรรมอย่างเคร่งครัด และมุ่งกระทำแต่สิ่งที่เป็นความดีตามที่จินตนาการกันของศาสนา อันได้แก่ ความโอบอ้อมอารี การให้ ความสงสาร ความซื่อสัตย์ ความมีลักษณะท่าทางเหมือนผู้หญิง ความขลาด ความเมตตา กรุณา ความบริสุทธิ์ การเปิดเผย ความอ่อนโยน ความผิวเผิน และความเคร่งในศาสนานั้น ก็จะต้องประสบกับปัญหาในการรักษาอำนาจ และมีโอกาสที่จะสูญเสียอำนาจไปได้มากกว่าผู้ปกครองที่ไม่ได้ยึดหลักทางศีลธรรมมาปฏิบัติอย่างเคร่งครัด เพราะเรื่องทางโลกคือเรื่องของความเป็นจริง ซึ่งต้องแยกแยะออกจากเรื่องทางศาสนา ซึ่งเป็นเรื่องที่ว่ามนุษย์ควรมีชีวิตอย่างไร

มาคิอาเวลลีเชื่อว่า ความดีที่ควรจะเป็นนั้นเป็นสิ่งที่ไม่มีประโยชน์และไม่เป็นจริง จากสภาพที่เป็นอยู่จริงของโลก ถ้าใครดำรงชีวิตอย่างที่เขาควรกระทำ บุคคลผู้นั้นก็จะต้องพบกับความพินาศ แทนที่จะสามารถรักษาตนเองเอาไว้ได้ หลักการที่ว่านี้ทำให้ความสำคัญของความดีและความชั่วลดน้อยลงไป โดยมีสิ่งใหม่เข้ามาแทนที่และจะเป็นเกณฑ์ตัดสินการกระทำต่อไป สิ่งนั้นคือสิ่งที่เรียกว่า "ความจำเป็น"(necessita) ซึ่งจะเป็เหตุผลสำคัญเหนือกว่าการมีมาคานิงว่าสิ่งที่ผู้ปกครองจะทำนั้นมันดีหรือชั่ว แต่จะเปลี่ยนไปเป็นการคิดว่าสิ่งนั้นมันจำเป็นต้องทำหรือเปล่า เมื่อนั้นความดีและความชั่วก็จะกลายเป็นเพียงเครื่องมืออย่างหนึ่งที่ผู้ปกครองจะเลือกใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการรักษาอำนาจของตนเองภายใต้เกณฑ์ของความจำเป็น

เมื่อความจำเป็นกลายเป็นหลักในการกำหนดการกระทำแทนที่หลักทางศีลธรรม ผู้ปกครองจึงต้องมีความรู้ที่จะเลือกกระทำสิ่งต่างๆ โดยไม่คำนึงว่าสิ่งนั้นเป็นการกระทำของคนดีหรือไม่ เพราะหากความจำเป็นบังคับให้ทำ ผู้ปกครองก็ต้องทำสิ่งนั้นให้ได้ ตามหลักการที่ว่า "หากผู้ปกครองปรารถนาจะคงรักษาตนเองไว้ ก็จำเป็นที่เขาจะต้องเรียนรู้ให้สามารถไม่เป็นคนดีได้ และใช้หรือไม่ใช้มัน สุดแล้วแต่ความจำเป็น"⁶⁷ นั่นคือ นอกจากผู้ปกครองจะรู้วิธีเป็นคนดีแล้ว เขายังต้องรู้วิธีไม่เป็นคนดีเอาไว้ด้วย เนื่องจากในการรักษาอำนาจ ผู้ปกครองต้องอยู่ท่ามกลางคนจำนวนมาก ซึ่งมีทั้งคนดีและไม่ดีปะปนกันไป การยึดปฏิบัติแต่ความดีอย่างเคร่งครัด จึงรังแต่จะกลายเป็นจุดอ่อนให้คนไม่ดีใช้ความชั่วเข้าเล่นงานได้ ดังที่มาคิอาเวลลีได้อธิบายไว้ว่า "คนที่

⁶⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 221

ปรารถนาจะเป็นคนดีในทุกๆ เรื่อง ต้องพินาศในหมู่คนจำนวนมากที่ไม่ดี"⁶⁸

"ผู้ปกครองจึงไม่ควรจะเป็นกังวลกับการเสียชื่อเสียงในเรื่องความชั่วร้ายต่างๆ ซึ่งถ้าไม่มีมันเสียแล้ว ก็จะเป็นการยากที่จะรักษารัฐเอาไว้ เพราะถ้าบุคคลใดได้ตรงต่อทุกสิ่งทุกอย่างอย่างดี เขาจะพบว่าบางสิ่งบางอย่างซึ่งดูเหมือนว่าเป็นคุณธรรมนั้น หากปฏิบัติตามก็จะกลายเป็นความพินาศของเขา และสิ่งอื่นซึ่งดูเหมือนว่าเป็นความชั่ว นั้น หากปฏิบัติตาม เขาก็จะสัมฤทธิ์ผลในด้านความมั่นคงและความเป็นอยู่ที่ดี"⁶⁹

การไม่เป็นคนดีหรือการปฏิบัติในสิ่งที่เป็ความชั่วนั้น อาจจะทำให้ผู้ปกครองบางคนกลัวว่าจะต้องเสื่อมเสียชื่อเสียงว่าเป็นคนไม่ได้ แต่เมื่อจำเป็นต้องทำเพื่อความมั่นคงของตนแล้ว ผู้ปกครองก็ต้องทำโดยไม่ต้องกังวลเรื่องชื่อเสียงที่อาจจะเสียไป เพราะผู้ปกครองที่แท้จะมีศิลปะในการใช้ความชั่วเหล่านั้นให้บังเกิดผลดี ด้วยการเป็นคนสุขุมรอบคอบเพียงพอจนรู้วิธีหลีกเลี่ยงการเสียชื่อเสียงในเรื่องความชั่วเหล่านั้นได้ เพราะภายใต้เหตุผลของความจำเป็นที่จะไม่เป็นคนดีนั้น ผู้ปกครองจะต้องรู้จักวิธีการรักษาและวิธีสร้างภาพพจน์ที่ดีของตนด้วย ไม่ว่าจะสิ่งที่เขาทำจะเป็นสิ่งที่ดีหรือไม่ดีก็ตาม แต่ภาพที่ปรากฏออกมาควรจะเป็นภาพของการเป็นคนดีเท่านั้น ดังที่มาคิอาเวลลิลีกกล่าวว่า

"แต่จำเป็นจริงๆ ที่ต้องทำที่ว่ามีคุณสมบัติเหล่านั้น ข้าพเจ้ากลัวที่จะพูดอย่างนี้ว่า การมีสิ่งเหล่านี้และปฏิบัติตามเสมอไปแล้ว สิ่งเหล่านี้เป็นอันตราย แต่การทำท้าวามีสิ่งเหล่านี้ สิ่งเหล่านี้มีประโยชน์ แต่ด้วยจิตใจที่ถูกสร้างในแบบวิธีการที่เมื่อเกิดความจำเป็นที่จะไม่เป็นดังว่าขึ้น ท่านก็สามารถ (ที่จะไม่เป็นคนดี) และรู้ว่าจะเปลี่ยนไปในทางตรงกันข้ามได้อย่างไร"⁷⁰

อย่างไรก็ตาม การไม่เป็นคนดีของผู้ปกครองจะเป็นได้เมื่อเกิดความจำเป็นเท่านั้น คือ ทำเท่าที่จำเป็น แต่ถ้าเมื่อไรทำได้ก็ควรเลือกทำดี เพราะผู้ปกครองไม่ควรจะหันเหจากสิ่งที่ดีถ้าเขาสามารถทำได้ แต่เขาควรจะรู้ว่าจะเข้าไปสู่สิ่งที่เลวได้อย่างไร เมื่อความจำเป็นบีบบังคับให้ต้องทำ แต่ในสภาวะปรกติผู้ปกครองจะต้องพยายามสร้างภาพของการเป็นผู้มีคุณสมบัติของคนดีให้ปรากฏต่อสายตาคนทั่วไปอยู่เสมอ โดยเฉพาะการมีที่ท้าวเป็นผู้เคร่งศาสนา⁷¹ เพราะภาพของผู้เคร่งศาสนาจะทำให้คนทั่วไปเข้าใจว่าผู้นั้นเป็นคนดี ทั้งๆ ที่ในความเป็นจริงแล้ว คนผู้นั้นอาจจะ

68 เรื่องเดียวกัน, หน้า 243

69 เรื่องเดียวกัน, หน้า 243

70 เรื่องเดียวกัน, หน้า 243

71 เรื่องเดียวกัน, หน้า 243

ไม่ดีจริงก็ได้ เนื่องจากมนุษย์เรามีแนวโน้มที่จะวินิจฉัยสิ่งต่างๆ จากภาพที่เห็นภายนอกเท่านั้น มีเพียงน้อยคนที่จะสามารถมองเห็นเข้าไปถึงข้างในซึ่งต้องอาศัยการมองที่ลึกซึ้งกว่า

ผู้ปกครองสามารถสร้างภาพลักษณ์ของการเป็นคนดีให้ประชาชนเห็นได้เสมอ แต่เขาไม่จำเป็นต้องทำแต่สิ่งที่เป็นความดีตามที่เขาพูดเสมอไป ประชาชนจะรู้แต่เฉพาะสิ่งที่ผู้ปกครองต้องการให้รู้เท่านั้น โดยผ่านการสร้างภาพลักษณ์ส่วนสิ่งที่เขาทำแต่ไม่ต้องการให้ประชาชนรู้ ประชาชนก็จะไม่มีวันรู้ แม้การกระทำความชั่วบางอย่างจะต้องมีคนเห็นอยู่บ้าง แต่พวกที่เห็นในสิ่งที่เขาทำจริงๆ นั้นก็มีอยู่เพียงส่วนน้อย และคนส่วนน้อยเหล่านี้ก็ไม่สามารถทำอะไรเขาได้ เพราะผู้ปกครองจะเป็นคนดีในสายตาของประชาชนตามภาพพจน์ที่เขาสร้างขึ้นมามากกว่า

การใช้ความชั่วร้ายให้เกิดผลดีต่อการรักษาอำนาจมีอยู่หลายชนิด ซึ่งผู้ปกครองต้องเลือกใช้ตามความจำเป็น เช่น เรื่องความเมตตาการุณากับความทารุณโหดร้าย และเรื่องการเป็นที่รักกับการเป็นที่หวาดกลัว ในเรื่องความเมตตาการุณานั้น เป็นธรรมชาติที่ผู้ปกครองทุกคนต้องการได้ชื่อว่าเป็นคนมีความเมตตา และไม่เป็นคนทารุณโหดร้าย⁷² แต่ผู้ปกครองควรเอาใจใส่เพียงเล็กน้อยต่อความเมตตาการุณานี้เนื่องจากความเมตตาการุณาหรือการเป็นที่รักของประชาชนนั้นเป็นอันตราย เพราะความรักที่ผู้ปกครองต้องการโดยการใช้ความเมตตาการุณานั้น จะทำให้ผู้ปกครองต้องขึ้นอยู่กับความพอใจของประชาชน ไม่ใช่ขึ้นอยู่กับตัวผู้ปกครองเอง ผู้ปกครองที่หวังจะให้คนรักจะปล่อยปละละเลยกฎระเบียบแก่ประชาชนทำให้เขาไม่สามารถควบคุมประชาชนได้ เมื่อเกิดความไร้ระเบียบขึ้นเพราะความเมตตาที่มากเกินไป ก็จะก่อให้เกิดอันตรายแก่ส่วนรวมทั้งหมด ในขณะที่ความทารุณโหดร้ายที่ถูกใช้เพื่อสร้างความสงบในรัฐ จะทำอันตรายเฉพาะคนบางคนเท่านั้นแต่จะมีผลทำให้คนส่วนใหญ่ไม่กล้าทำผิดหรือสร้างความวุ่นวายขึ้นภายในรัฐ เนื่องจากเกรงว่าจะถูกจัดการด้วยความโหดร้ายที่ผู้ปกครองเคยแสดงออกมา และพวกเขาก็จะให้ความเคารพและยอมเชื่อฟังตามที่ผู้ปกครองต้องการทั้งนี้เป็นผลมาจากข้อสรุปของมาคิอาเวลลีที่ว่า "มนุษย์รักตามความพอใจของตนและกลัวตามความพอใจของผู้ปกครอง" ดังนั้น การเป็นที่หวาดกลัวซึ่งผู้ปกครองสามารถสร้างขึ้นได้ตามใจของตนนั้นจึงเป็นการปลอดภัยมากกว่าการเป็นที่รัก เพราะมันจะทำให้ผู้ปกครองสามารถบังคับในสิ่งที่เขาต้องการได้อยู่เสมอ เมื่อความพอใจของประชาชนเป็นสิ่งที่ไม่มีความแน่นอนต่อการบังคับใช้ เจ้าผู้ปกครองที่ทรงปัญญาจึงควรวางรากฐานของตนบนสิ่งซึ่งเป็นของตน ไม่ใช่สิ่งซึ่งต้องขึ้นอยู่กับผู้อื่น⁷³

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่า ความทารุณโหดร้ายนั้นสามารถทำให้เกิดผลได้ 2 ประการ คือ

72 เรื่องเดียวกัน, หน้า 231

73 เรื่องเดียวกัน, หน้า 234

ความหวาดกลัวกับการเกลียดชัง ความหวาดกลัวที่เกิดขึ้นไม่จำเป็นว่าจะต้องทำให้ผู้ปกครองถูกเกลียดชังจากประชาชน เพราะการเป็นที่หวาดกลัวกับการไม่ถูกเกลียดชังนั้น สามารถไปด้วยกันได้ ถ้าหากผู้ปกครองสามารถวางแผนที่จะหลีกเลี่ยงการถูกเกลียดชังได้โดยการใช้ความทารุณโหดร้ายอย่างถูกวิธี คือ เกิดผลเพียงแค่สร้างความหวาดกลัว โดยการใช้อย่างฉับพลันเหมาะสมกับความจำเป็นที่จะต้องทำให้ตนเองมั่นคง และหลังจากนั้นแล้วก็ไม่ทำอีก แต่เปลี่ยนไปเป็นการทำประโยชน์อันยิ่งใหญ่ที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้แก่ผู้อยู่ใต้ปกครอง⁷⁴ นั่นคือ ก่อนที่จะใช้ความทารุณโหดร้ายกับประชาชน ผู้ปกครองจะต้องคิดให้รอบคอบเสียก่อนว่าจะต้องทำอะไรบ้างแล้วทำทั้งหมดพร้อมกันทีเดียว เพื่อจะได้ไม่ต้องทำอีกภายหลัง การไม่สร้างความโหดร้ายขึ้นอีกจะทำให้ผู้ปกครองไม่ถูกเกลียดชังจากประชาชน เพียงแต่ประชาชนจะหวาดกลัวและไม่กล้าขัดใจผู้ปกครองเท่านั้น นอกจากนี้ยังจะทำให้ประชาชนเคารพและกลายมาเป็นพวกของผู้ปกครองได้ ด้วยการให้ในสิ่งที่ประชาชนต้องการต่อพวกเขา ตามหลักที่ว่า "การประทุษร้ายทั้งปวงนั้น ควรจะกระทำเสียครั้งเดียวพร้อมกันหมด เพราะยังได้ลิ้มรสน้อยก็จะทำให้คนโกรธเคืองน้อย ส่วนผลประโยชน์นั้นควรจะค่อยๆ ทำทีละเล็กละน้อย เพื่อจะได้รู้สึกว่ามันดีขึ้น"⁷⁵ เพราะธรรมชาติของมนุษย์นั้นสิ่งที่เป็นความรักและความดีได้ง่าย ผู้ปกครองจึงต้องค่อยๆ ทำดี แต่ทำบ่อยๆ เพื่อจะได้รู้สึกว่าเป็นอยู่ตลอดเวลา แต่มนุษย์จะไม่ค่อยลืมความโหดร้ายที่พวกเขาหวาดกลัว และความหวาดกลัวที่เกิดขึ้นจะเป็นผลดีต่อการรักษาอำนาจมากกว่าความรัก เพราะความรักนั้นคงรักษาไว้ด้วยสายโซ่แห่งภาระผูกพัน ซึ่งเนื่องจากความชั่วร้ายของมนุษย์ จึงถูกตัดขาดได้ทุกโอกาส เพื่อผลประโยชน์ของท่าน แต่ความกลัวนั้นคงรักษาไว้ได้ โดยความหวาดกลัวการลงโทษ ซึ่งไม่เคยจากท่านไปเลย⁷⁶

ขณะเดียวกัน ความทารุณโหดร้ายถ้าใช้อย่างผิดวิธี จะทำให้ประชาชนเกลียดชังผู้ปกครองได้ นั่นคือ การใช้มันบ่อยครั้งโดยไม่จำเป็น ผู้ปกครองจึงไม่ควรใช้ความโหดร้ายอย่างพร่ำเพรื่อ เพราะมันจะทำให้ถูกเกลียดชังและต่อต้านจากประชาชนได้ ซึ่งวิธีการดังกล่าวไม่ใช่การใช้ความชั่วให้เกิดผลดีต่อการรักษาอำนาจตามความคิดของมาคิอาเวลลี แต่เป็นการใช้อย่างขาดคุณธรรมและไม่เกิดผลดีต่อการรักษาอำนาจแต่อย่างใด

การรักษาข้อตกลงก็เป็นความดีอย่างหนึ่งที่ผู้ปกครองหลายๆ คนปรารถนาจะทำ แต่ในการรักษาอำนาจ ผู้ปกครองไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ที่รักษาข้อตกลงเสมอไป เมื่อความจำเป็นที่จะต้อง

74 เรื่องเดียวกัน, หน้า 162-163

75 เรื่องเดียวกัน, หน้า 163

76 เรื่องเดียวกัน, หน้า 232

รักษาข้อตกลงนั้นหมดไปแล้ว หรือเมื่อการรักษาข้อตกลงจะเป็นอันตรายต่อผู้ปกครอง⁷⁷ ตามที่ มาคิอาเวลลีให้เหตุผลต่อคำสอนดังกล่าวว่า "ถ้ามนุษย์ทั้งปวงเป็นคนดี คำสอนนี้ก็คงจะไม่ดี แต่ เพราะว่าพวกมนุษย์ชั่วร้าย และจะไม่ซื่อสัตย์ต่อท่าน ท่านก็ต้องไม่ซื่อสัตย์ต่อเขาด้วยเช่นกัน"⁷⁸ คำ สอนดังกล่าวมาความหมายชัดเจนในตัวของมันเองอยู่แล้ว เนื่องจากธรรมชาติของมนุษย์เป็นเช่น นั้นจริงๆ คือไม่มีความซื่อสัตย์ต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ถ้าหากผู้ปกครองจะคงรักษาความซื่อสัตย์เอา ไว้ ไม่ยอมผิดข้อตกลงใดๆ เลย การกระทำเช่นนั้นจะเป็นจุดอ่อนให้ฝ่ายตรงข้ามนำมาใช้ในการ โคนล้มอำนาจของผู้ปกครองได้เป็นอย่างดี นั่นคือผลเสียของการรักษาข้อตกลงอยู่เสมอ ซึ่งไม่ใช่ การกระทำของผู้ปกครองที่แท้ที่มีคุณธรรม อันทำให้ผู้ปกครองไม่สามารถรักษาอำนาจไว้ได้ นอก จากนี้ การรักษาข้อตกลงอยู่เสมอยังแสดงถึงความไม่ยืดหยุ่นของผู้ปกครอง ซึ่งขัดแย้งกับสภาพ ความเป็นจริงทางการเมืองที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ในขณะที่คุณลักษณะสำคัญประการหนึ่ง ของสิ่งที่เรียกว่า *virtu* หรือคุณธรรมก็คือ ความสามารถในการยืดหยุ่นได้ตามจำเป็น

ดังนั้น การรักษาข้อตกลงของผู้ปกครองจึงควรรักษาเฉพาะกรณีที่ไม่เป็นอันตรายต่ออำนาจ ของตนเองเท่านั้น แต่เมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลงไปหรือมีความจำเป็นอื่นที่ทำให้ไม่สามารถรักษาข้อ ทกลงนั้นๆ ได้ ผู้ปกครองก็ต้องพร้อมที่จะระบัดสัตย์ที่เคยตกลงไว้โดยฉับพลัน เพื่อประโยชน์ใน การรักษาอำนาจภายใต้การทำงานของ *virtu* ที่จะยืดหยุ่นข้อตกลงต่างๆ ตามสถานการณ์ อันจะทำให้ ฝ่ายตรงข้ามไม่สามารถรู้ล่วงหน้าได้เลยว่า ผู้ปกครองมีจุดอ่อนอะไรที่เขาจะเล่นงานได้บ้าง และ เมื่อสามารถทำเช่นนั้นได้ การรักษาอำนาจก็จะเป็นไปได้ด้วยความเรียบร้อย

แบบวิธีการรักษาอำนาจทั้งหมดที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น เป็นแบบวิธีการที่ผู้ปกครองจะ ต้องเลือกนำมาใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์และความจำเป็นตามที่เป็นอยู่ในขณะนั้นๆ ส่วนการ จะเลือกนำวิธีใดมาใช้ ก็ขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถหรือ *virtu* ของผู้ปกครอง ที่จะมองเห็น ปัญหาและความยุ่งยากที่จะเกิดขึ้นในอนาคต⁷⁹ เมื่อมองเห็นแล้ว *virtu* ในตัวผู้ปกครองที่แท้จะเริ่ม ทำงานเพื่อหาวิธีแก้ปัญหาไม่ว่าจะด้วยวิธีการใด เพราะสิ่งที่ควรคำนึงมากที่สุดก็คือ ผลลัพธ์ที่จะ เกิดขึ้นตามมาจากการใช้แบบวิธีการแก้ปัญหาแบบต่างๆ จะต้องเป็นประโยชน์ต่อการรักษาอำนาจ ของตนมากที่สุด นอกจากนั้น โอกาสและสถานการณ์ก็เป็นสิ่งที่มีผลต่อการรักษาอำนาจและการ เสริมสร้างความยิ่งใหญ่ของผู้ปกครองได้อย่างมาก ดังนั้น ก่อนที่ผู้ปกครองจะทำสิ่งใดลงไปจึงควร รอคอยจังหวะและโอกาสที่เหมาะสมเสียก่อน เพราะจะทำให้การกระทำของผู้ปกครองได้ผลดีที่สุด

⁷⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 242

⁷⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 245-246

⁷⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 100

ซึ่งรวมถึงการสร้างโอกาสให้กับตนเองด้วย เช่น การสร้างสถานการณ์สงครามหรือความวุ่นวายภายในรัฐขึ้นมา เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้แสดงพลังและความสามารถในการเอาชนะความวุ่นวายต่างๆ ให้ประชาชนได้เห็น ซึ่งสามารถเพิ่มพูนความยิ่งใหญ่และความเคารพยำเกรงที่ประชาชนจะมีต่อผู้ปกครองได้ และมันจะช่วยทำให้อำนาจที่ผู้ปกครองมีอยู่ได้รับการรักษาให้คงอยู่ต่อไปได้ยาวนานเท่านั้น ตราบใดที่เขามีความสามารถในการเลือกใช้แบบวิธีการต่างๆ ที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดอย่างดี และเหมาะสมกับความจำเป็นของแต่ละสถานการณ์

2.8 การสูญเสียอำนาจ

ในตอนที่แล้ว เราได้กล่าวถึงกระบวนการและวิธีการในการรักษาอำนาจทางการเมืองของผู้ปกครอง ซึ่งหากผู้ปกครองคนใดสามารถใช้ดุลยพินิจและสติปัญญาของตนประเมินสถานการณ์แห่งการถูกท้าทายอำนาจที่ตนกำลังเผชิญอยู่ได้อย่างถูกต้องและแม่นยำ และสามารถเลือกใช้แบบวิธีการรักษาอำนาจที่เหมาะสมแบบใดแบบหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งแบบพร้อมๆ กันได้แล้ว ผู้ปกครองผู้นั้นย่อมประสบความสำเร็จในการรักษาอำนาจของเขา แต่หากผู้ปกครองคนใดไม่สามารถกระทำดังกล่าวมา ก็ย่อมต้องประสบกับความหายนะจากการสูญเสียอำนาจอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทั้งนี้เนื่องจากอำนาจเป็นเสมือนเป้าหมายสูงสุดของทุกคนมีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการเมือง ที่ใครๆ ก็ปรารถนาจะไขว่คว้ามาไว้ในความครอบครองของตน ผู้ปกครองจึงต้องประสบกับสภาวะของถูกท้าทายจากกลุ่มอำนาจใหม่ๆ ที่มุ่งหวังอำนาจรัฐอยู่เกือบตลอดเวลา ดังนั้นหากดำเนินการใด ๆ โดยปราศจากความสุ่มรอบคอบและสติปัญญาอันลึกซึ้งแยบยลแล้ว ก็เชื่อว่าการรักษาอำนาจของผู้ปกครองผู้นั้นย่อมต้องตกอยู่ในสภาวะล่อแหลมเป็นแน่

สาเหตุของการสูญเสียอำนาจตามที่มาคืออาเวลลีได้กล่าวเอาไว้ใน *The Prince* นั้นมีอยู่หลายสาเหตุด้วยกันซึ่ง ส่วนใหญ่เป็นสิ่งที่เขาได้รวบรวมมาจากประสบการณ์ที่เขาเคยพบเห็นมาตลอดระยะเวลาที่อยู่ในหน้าที่ และได้เคยศึกษาเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ทางการเมืองในอดีตมาก่อน ซึ่งสาเหตุต่างๆ ที่จะแสดงไว้ในส่วนนี้ล้วนแต่เป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้ปกครองต้องหมดอำนาจลงไปทั้งสิ้น

สาเหตุแรกของการสูญเสียอำนาจก็คือ หลังจากที่ผู้ปกครองก้าวขึ้นสู่อำนาจและดำรงสถานภาพเป็นผู้ปกครองได้แล้ว แต่ไม่ยอมกำจัดเชื้อสายของผู้ปกครองคนเดิมให้หมดสิ้นไปตั้งแต่แรก แต่กลับเหลือเอาไว้ให้มาเป็นภัยต่อตนเองในภายหลัง นั่นก็คือ เมื่อเริ่มแรกที่ผู้ปกครองคนใหม่สามารถยึดอำนาจจากผู้ปกครองคนเดิมได้แล้วนั้น สิ่งสำคัญสิ่งหนึ่งที่ผู้ปกครองคนใหม่จะต้องทำก็

คือ การกำจัดเชื้อสายของเจ้าผู้ปกครองคนเดิมให้หมดสิ้นไป⁸⁰ เพื่อไม่ให้บรรดากลุ่มอำนาจเก่าสามารถฟื้นตัวขึ้นมาก่อความไม่สงบแก่เจ้าผู้ปกครองคนใหม่ได้ อันหมายถึงการหวนกลับมายึดอำนาจคืนไปจากผู้ปกครองคนใหม่

ในระยะแรกๆ ที่ผู้ปกครองคนใหม่ยึดอำนาจมาได้นั้น บรรดากลุ่มอำนาจเดิมก็อาจจะยังไม่สามารถทำอะไรที่เป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐและของผู้ปกครองคนใหม่ได้มากนัก แต่เมื่อเกิดสถานการณ์ที่ทำให้ผู้ปกครองคนใหม่ต้องอ่อนกำลังลงเมื่อใด บรรดากลุ่มอำนาจเก่าดังกล่าวก็จะเริ่มเข้ามาทำการก่อวุ่น และหาทางทวงอำนาจของพวกเขากลับคืน และเมื่อใดที่กลุ่มอำนาจเดิมมีกำลังเข้มแข็งกว่าผู้ปกครองคนใหม่ พวกเขาก็สามารถทำให้ผู้ปกครองคนใหม่ต้องหมดอำนาจลงไปได้ เพราะโอกาสที่พวกเขาจะฟื้นตัวขึ้นมาอีกครั้งนั้นก็มียู่มาก เนื่องจากเคยเป็นกลุ่มที่ครองอำนาจมาก่อน ดังนั้น การไม่ยอมกำจัดเชื้อสายของผู้ปกครองคนเดิมเสียตั้งแต่เริ่มแรกที่ขึ้นมามีอำนาจได้ใหม่ๆ นั้น จึงเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ผู้ปกครองคนใหม่มีโอกาสที่จะสูญเสียอำนาจไปได้อย่างมากสาเหตุหนึ่ง

สาเหตุประการต่อมาก็คือ การที่ผู้ปกครองยินยอมหรือเปิดโอกาสให้คนที่เราเกลียดหรือคนที่เกลียดเรา ได้ดำรงตำแหน่งสำคัญทางการเมือง⁸¹ เหตุผลสำคัญของสาเหตุนี้ก็คือ คนที่เราเกลียดหรือคนที่เกลียดเรา ก็คือคนที่เราถือว่าเป็นศัตรู เป็นฝ่ายตรงกันข้ามกับเรา และในขณะเดียวกันเขาก็ถือว่าเราเป็นศัตรูกับเขาด้วยเช่นกัน คนพวกนี้มีความมุ่งหวังที่จะทำลายล้างเราอยู่ตลอดเวลา เมื่อใดก็ตามที่เขามีโอกาสเข้าดำรงตำแหน่งที่สามารถเคลื่อนไหวทางการเมืองได้ เขาก็จะลงมือทำทันทีโดยไม่มีข้อยอกเว้น ถึงแม้ว่าจะเป็นในกรณีที่เรเป็นผู้แต่งตั้งให้เขาได้เข้ามาดำรงตำแหน่งดังกล่าว นั้นเองก็ตามที เนื่องจากมาคือเวลาที่มีความเชื่อว่า การกระทำเช่นนั้นจะไม่สามารถทำให้ผู้ที่เคยเป็นศัตรูกับเรามาในอดีต ลืมความเจ็บช้ำเก่าๆ ที่เคยมีมาแต่เดิมได้⁸² เพราะความเกลียดชังระหว่างมนุษย์นั้น ไม่สามารถจะลบเลือนได้ ไม่ว่าจะใช้เวลานานเท่าใด หรือจะทดแทนด้วยผลประโยชน์ใดๆ ก็ตาม ดังนั้น การเปิดโอกาสให้ผู้ที่เราเกลียดและเขาเกลียดเราเข้ารับตำแหน่งที่สำคัญทางการเมือง ที่สามารถทำอันตรายกับเราได้ จึงถือว่าเป็นสาเหตุสุดขั้วแห่งความพินาศของอำนาจรัฐ และไม่ว่าใครก็ตามที่ให้โอกาสผู้อื่น โดยเฉพาะศัตรูของเขาขึ้นมามีอำนาจได้ ก็กล่าวได้ว่า เขาผู้นั้นเป็นผู้ที่ทำลายตนเอง และเป็นสาเหตุให้ตัวเองต้องสูญเสียอำนาจลงอย่างมีอาจหลีกเลี่ยงได้

80 เรื่องเดียวกัน, หน้า 95

81 เรื่องเดียวกัน, หน้า 148-149

82 เรื่องเดียวกัน, หน้า 149

สาเหตุของการสูญเสียอำนาจทั้ง 2 ประการที่กล่าวมาแล้วนั้น เราสามารถอธิบายรวมกันได้ ว่า ทั้งการปล่อยให้เชื้อสายของเจ้าผู้ปกครองคนเดิมหลงเหลืออยู่ และการเปิดโอกาสให้คนที่เราเกลียดหรือคนที่เกลียดเราได้ดำรงตำแหน่งสำคัญทางการเมืองนั้น เกิดขึ้นจากการที่ผู้ปกครองผู้หนึ่งขาดหรือหย่อนความสามารถในเรื่องของการมองการณ์ไกล หรือการคำนึงถึงความยุ่งยากที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต เพราะผู้ปกครองที่จะรักษาอำนาจของตนไว้ได้นานๆ และสูญเสียอำนาจนั้น จะต้องมีความสามารถในการคาดคะเนถึงผลที่จะเกิดขึ้นในอนาคต จากการกระทำต่างๆ ของตนในปัจจุบันด้วย เพราะลำพังการปล่อยให้เชื้อสายของผู้ปกครองคนเดิมหลงเหลืออยู่หรือการเปิดโอกาสให้คนที่เรากำลังกลัวของเราเข้ามามีอำนาจในระยะแรก ๆ ที่อำนาจของเรายังเข้มแข็งอยู่นั้น ก็คงไม่อาจจะมาเป็นภัยคุกคามเราได้มากนัก แต่ถ้าเมื่อใดที่เราเกิดอ่อนกำลังลง หรือเมื่อพวกเขาที่มีความพร้อมมากขึ้นในอนาคต สิ่งที่จะเกิดขึ้นตามมาอย่างแน่นอนก็คือ การก่อปัญหาความยุ่งยากและสร้างความไม่สงบขึ้นมาทำลายอำนาจของเรา และนั่นก็คือสาเหตุของการสูญเสียอำนาจ 2 ประการแรก ที่เราจำเป็นต้องรู้และทำความเข้าใจเพื่อที่จะหาทางหลีกเลี่ยงให้ได้ จะได้ไม่ต้องประสบกับการสูญเสียอำนาจจากสาเหตุที่เราสามารถควบคุมได้ตั้งแต่ต้น

ส่วนสาเหตุประการต่อไปที่จะกล่าวถึงก็คือ สาเหตุในส่วนที่เกิดจากการขาดกองกำลังที่เป็นของตนเองของเจ้าผู้ปกครอง มาคืออาเวลิเชื่อว่า ผู้ปกครองที่มีกองทัพหรือกองกำลังทหารของตนเองย่อมจะสามารถกระทำการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการได้มาซึ่งอำนาจ และการรักษาอำนาจด้วยความสะดวกดาย แต่ในทางตรงกันข้าม ผู้ที่ไม่มีกองกำลังของตนเอง ก็จะต้องสูญเสียอำนาจของตนไปด้วยความง่ายดายเช่นกัน

ความบกพร่องในเรื่องกองกำลังของตนเองนั้น มีหลายประเด็นที่น่าสนใจทำการศึกษา เช่น การไม่มีกองกำลังเป็นของตนเองเลย แต่อาศัยการพึ่งพากองกำลังของผู้อื่น ซึ่งเกี่ยวข้องกับแบบวิธีการได้มาซึ่งอำนาจโดยอาศัยโชคชะตา เพราะการที่ผู้ปกครองขาดกองกำลังของตนเอง ทำให้เขาต้องตกอยู่ภายใต้อำนาจของเจ้าของกองกำลังที่เขาพึ่งพายุอยู่ ซึ่งตัวเขาเองไม่อาจหยั่งรู้เลยว่า เจ้าของอำนาจนั้นจะยังคงให้การสนับสนุนเราไปถึงเมื่อไร และถ้าหากเมื่อใดที่กองกำลังดังกล่าวเลิกให้การสนับสนุนเรา เมื่อนั้นโอกาสแห่งการสูญเสียอำนาจก็จะมีสูงขึ้นจนเราไม่อาจต้านทานได้ เนื่องจากเราจะตกอยู่ในสภาพที่อ่อนแอและพร้อมจะถูกโจมตีได้ทุกเมื่อ

ประเด็นที่สองเกี่ยวกับเรื่องกองกำลังที่จะกล่าวถึงก็คือ การนำเอากองกำลังของต่างชาติเข้ามาช่วยขจัดความยุ่งยากในรัฐของตน⁸³ เพราะในการรักษาอำนาจรัฐนั้น เป็นหน้าที่ของผู้ปกครองที่จะต้องหาวิธีป้องกันและแก้ไขตามความเหมาะสมของสถานการณ์ แต่วิธีแก้ไขความยุ่งยากภายในรัฐนั้น จะต้องไม่ใช่วิธีที่นำเอากองกำลังต่างชาติเข้ามาช่วยขจัดความยุ่งยากดังกล่าว เพราะนั่น

⁸³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 204

คือ การชกศึกเข้าบ้านที่มีอันตรายเป็นอย่างยิ่ง มาคิอาเวลลิกกล่าวแสดงความเห็นในเรื่องนี้เอาไว้ว่า

"... เพราะฉะนั้น เจ้าผู้ปกครองที่ทรงปัญญา จึงหลีกเลี่ยงกองกำลังเหล่านี้เสมอมา และใช้กองกำลังของตนเอง เขาปรารถนาที่จะแพ้ด้วยกองกำลังของตนเอง เสียยิ่งกว่าที่จะชนะด้วยกองกำลังของผู้อื่น ทั้งนี้ โดยวินิจฉัยว่า ชัยชนะที่ได้มาโดยกองกำลังต่างด้าว นั้น ไม่ใช่ชัยชนะที่แท้จริง..."⁸⁴

กองกำลังต่างชาติที่เข้ามา นั้น อาจจะช่วยขจัดความยุ่งยากในเบื้องต้นได้ แต่หลังจากนั้นแล้ว กองกำลังส่วนนี้กลับจะเป็นภัย โดยสร้างความยุ่งยากและความวุ่นวายเพิ่มขึ้นมากกว่าเดิมเสียอีก และโอกาสที่จะกำจัดกองกำลังต่างชาติออกไปจากดินแดนของตน ก็ไม่ใช่สิ่งที่จะทำได้ง่ายๆ เสียด้วย เพราะเรา(ผู้ปกครอง) นำพวกเขาเข้ามาในขณะที่เราอยู่ในสภาพที่อ่อนกำลัง ซึ่งพวกเขาก็ย่อมรู้ถึงสถานภาพของเราเป็นอย่างดีเอง จุดนี้เองที่ทำให้พวกเขาพยายามทำทุกวิถีทางที่จะขัดขวางไม่ให้ผู้ปกครองที่เขาช่วยเหลือมีกำลังเข้มแข็งมากไปกว่าเขา ทำให้เราต้องตกอยู่ในสถานะที่ต้องพึ่งพากองกำลังของพวกเขาอยู่ตลอดไป และหากเราขัดขึ้น พวกเขา ก็จะยึดอำนาจไปจากเรา สภาพการณ์ดังกล่าวนี้ ถ้าหากกองกำลังต่างชาติไม่ยึดอำนาจไปจากผู้ปกครอง อันจะทำให้สูญเสียอำนาจอย่างเต็มรูปแบบแล้ว ผู้ปกครองผู้นั้นก็จะตกอยู่ในสภาพที่ต้องอยู่ภายใต้ดุลยพินิจของผู้อื่น เป็นสถานภาพของผู้ปกครองที่ไม่มีอำนาจที่แท้จริงอย่างเสียไม่ได้

ประเด็นเรื่องกองกำลังที่จะนำไปสู่การสูญเสียอำนาจประเด็นสุดท้ายก็คือ การมีกองกำลังเป็นของตนเอง แต่ผู้ปกครองไม่อยู่ในสถานะที่จะควบคุมและบังคับใช้กองกำลังของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นั่นคือ การที่ผู้ปกครองไม่ได้เป็นนายทัพด้วยตนเอง หรือเป็นผู้ที่ไม่รู้จักหรือไม่ให้ความสำคัญกับศิลปะของการทำสงคราม⁸⁵ มาคิอาเวลลิกกล่าวว่าความบกพร่องของผู้ปกครองที่ไม่ได้เป็นนายทัพด้วยตนเอง หรือไม่เป็นผู้ปกครองที่เข้าใจเรื่องทางทหาร จะทำให้ผู้ปกครองผู้นั้นไม่สามารถเป็นที่เคารพยกย่องของทหารได้บังคับบัญชาของเขา เขาจึงไม่อาจวางใจพวกทหารได้ เพราะมาคิอาเวลลิกเชื่อว่า บรรดานายทัพที่เก่งกาจทั้งหลายนั้น ย่อมฝึฝืนถึงความยิ่งใหญ่ของตนเองอยู่เสมอ⁸⁶ ถ้าหากผู้ปกครองผู้ใดไม่มีความรู้เรื่องการทหาร ที่จะรู้เท่าทันหรือควบคุมพวกเขาได้ พวกเขาก็จะเริ่มทำทลายอำนาจและยึดอำนาจไปจากผู้ปกครองผู้นั้นในที่สุด

ความสามารถทางด้าน การสงครามนั้น แม้ว่า จะเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้บุคคลได้มาซึ่งอำนาจ แต่ในทางกลับกัน การเป็นผู้หย่อนความสามารถทางด้าน การสงครามก็อาจทำให้ผู้นำสูญเสียอำนาจของตนไปได้เช่นกัน ดังนั้น การฝึกสงครามอยู่เสมอจะทำให้ผู้ปกครองมีความพร้อมใน

84 เรื่องเดียวกัน, หน้า

85 เรื่องเดียวกัน, หน้า 191

การป้องกันรัฐได้ดียิ่งขึ้น เพราะการฝึกซ้อมรบจะทำให้ทหารมีความพร้อมที่จะป้องกันการสูญเสียอำนาจของรัฐอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการฝึกซ้อมในยามสงบ เพราะมีผู้ปกครองในอดีตจำนวนมาก ที่ต้องสูญเสียอำนาจไปด้วยสาเหตุที่หันไปหลงใหลกับความโอ้อ่าของชีวิต มากกว่าที่จะคิดถึงเรื่องกำลังทหาร และเมื่อถึงยามคับขัน ก็ไม่สามารถต่อต้านอำนาจใหม่ที่เข้ามาทำทลายตนเองได้เลยเพราะขาดความพร้อมที่จะรับมือกับสงคราม ยังผลให้ต้องสูญเสียอำนาจไปในที่สุด

สาเหตุต่อไปที่มีผลทำให้ผู้ปกครองต้องสูญเสียอำนาจได้ก็คือ การปฏิบัติตนต่อประชาชน ในรัฐของผู้ปกครองในทางที่ผิด ผู้ปกครองจะต้องมีเป้าหมายหลักในการบริหารรัฐของตนคือ ทำอย่างไรจึงจะไม่ทำให้ตนเองเป็นที่เกลียดชังของประชาชน หรือทำอย่างไรจึงจะไม่ให้ตนเองมีประชาชนเป็นศัตรู เพราะการมีประชาชนเป็นศัตรูนั้นเป็นอันตรายอย่างใหญ่หลวงของผู้เป็นผู้ปกครองทุกคน เนื่องจากผู้ปกครองทุกคนจะต้องดำรงตนอยู่ท่ามกลางประชาชนจำนวนมาก ถ้าหากประชาชนส่วนใหญ่รังเกียจผู้ปกครองแล้ว เขาก็คงจะอยู่ในอำนาจได้อย่างลำบาก เพราะต้องถูกต่อต้านด้วยวิธีการต่างๆ จากประชาชนอยู่ตลอดเวลา สถานการณ์เช่นนั้นจะเพิ่มโอกาสในการสูญเสียอำนาจของผู้ปกครองให้มีมากกว่าที่มันควรจะเป็น ดังนั้นจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้ปกครองที่จะต้องมีการมีประชาชนเป็นมิตรด้วย⁸⁶ เพื่อลดโอกาสและความเสี่ยงในการสูญเสียอำนาจที่อาจเกิดจากประชาชนให้น้อยลง

ความพยายามที่จะทำให้ตนเองมีประชาชนเป็นมิตรนั้น เป็นหน้าที่ของผู้ปกครองที่จะต้องพิจารณาว่าควรจะทำมากน้อยเพียงใด เหมาะสมกับความจำเป็นของผู้ปกครองแต่ละคนแค่ไหน ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ใช่หลักเกณฑ์ที่แน่นอนตายตัว แต่ก็ไม่ใช่การพยายามสร้างความเป็นมิตรและให้ความรักกับประชาชนมากเกินไป⁸⁷ เพราะผู้ปกครองที่พยายามทำตนให้เป็นที่รักของประชาชนในระดับที่เกินความเหมาะสมจะย้อนกลับมาเป็นอันตรายแก่ตัวผู้ปกครองเอง และเป็นสาเหตุให้ต้องสูญเสียอำนาจได้ เนื่องจากการเป็นที่รักไม่ได้ทำให้มนุษย์กลัวหรือไม่กล้าทำร้ายผู้ปกครอง เนื่องจากธรรมชาติของมนุษย์ในความคิดของมาคิอาเวลลีเป็นคนเห็นแก่ตัวและพร้อมจะทรยศต่อความรักได้ทุกเมื่อ แต่จะไม่กล้าทรยศต่อความกลัว การพยายามทำความดีในทุกๆ เรื่องจึงไม่ใช่สิ่งที่เรียกว่าเป็นคุณธรรมทางการเมือง เพราะการทำแต่ความดีเพียงอย่างเดียวไม่สามารถช่วยรักษาอำนาจเอาไว้ได้ เนื่องจากจะเป็นจุดอ่อนที่ฝ่ายตรงข้ามสามารถนำมาใช้เล่นงานผู้ปกครอง ดังนั้น การดำรงตนอยู่บนพื้นฐานของความรักและความดีอยู่ตลอดเวลา จึงเป็นข้อบกพร่องอีกประการหนึ่งของการเป็นผู้ปกครองที่แท้ เพราะจะเป็นการเปิดโอกาสให้ฝ่ายตรงข้ามหาทางโค่น

86 เรื่องเดียวกัน, หน้า 190

87 เรื่องเดียวกัน, หน้า 169

ล้มเขาได้ตลอดเวลา

เมื่อการทำตัวเป็นผู้มีคุณสมบัติที่ดีอยู่เสมอ ไม่ใช่สิ่งที่ดีสำหรับผู้ปกครองที่มุ่งหวังจะรักษาอำนาจให้ได้ยาวนานแล้ว ผู้ปกครองจึงต้องมีความสามารถที่จะพลิกแพลงสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ตลอดเวลา ถ้าผู้ปกครองคนใดทำเช่นนั้นไม่ได้ โอกาสที่จะต้องสูญเสียอำนาจก็มีมาก เพราะความดีต่างๆ ที่พยายามกระทำลงไปนั้น เมื่อมองอีกมุมหนึ่งก็จะกลายเป็นจุดอ่อนให้ฝ่ายตรงข้ามใช้โจมตีเราได้เป็นอย่างดี

การพยายามสร้างภาพของตัวเองให้เป็นผู้มีจิตใจโอบอ้อมอารี ด้วยการเป็นผู้ให้ในสิ่งต่างๆ แก่ประชาชนอย่างมากมาย พยายามทำตัวเป็นคนใจบุญสุนทานอยู่ตลอดเวลา ท้ายที่สุดแล้ว การกระทำเช่นนั้นกลับจะส่งผลเสียให้แก่ผู้ปกครองได้ เพราะเมื่อผู้ปกครองต้องการเป็นผู้ให้อยู่ตลอดเวลาจะมีผลทำให้ฐานะทางการเงินของรัฐและของผู้ปกครองย่ำแย่ลง หนทางแก้ไขเพื่อไม่ให้ฐานะของรัฐแย่งก็คือ การเก็บภาษีจากประชาชนเพิ่มมากขึ้น ซึ่งวิธีนี้ก็กลับจะไปสร้างภาระให้แก่ประชาชนมากขึ้นตามมาด้วย เพราะประชาชนจะต้องเดือดร้อนที่ถูกเก็บภาษีเพิ่ม และนำไปสู่ความเกลียดชังจากประชาชนที่จะมีต่อผู้ปกครอง ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญของการสูญเสียอำนาจอีกอย่างหนึ่ง

นอกจากนี้ ความเมตตาสงสารก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่น่าไปสู่การสูญเสียอำนาจของผู้ปกครองได้ ในทฤษฎีของมาคิอาเวลลีเห็นว่า ผู้ปกครองที่ยังไม่สามารถตัดความรู้สึกสงสารออกไปจากจิตใจของตัวเอง จะมีโอกาสสูญเสียอำนาจได้มาก ความสงสารประชาชน กลัวว่าประชาชนจะต้องทนทุกข์หรือเดือดร้อนจากข้อบังคับหรือกฎระเบียบต่างๆ ของรัฐ ที่จำเป็นต้องมีไว้เพื่อรักษาความสงบสุขของส่วนรวม โดยปล่อยปละละเลยระเบียบวินัยหรือลงความเข้มงวดของกฎหมายต่างๆ ที่วางเอาไว้ ความสงสารดังกล่าวจะเริ่มทำให้ประชาชนไร้ระเบียบวินัย และในที่สุดความไม่สงบสุขก็จะเริ่มเกิดขึ้นภายในรัฐ⁸⁸ เมื่อถึงขั้นนั้น อำนาจของผู้ปกครองก็จะถูกทำลายทิ้งจากประชาชนที่ไม่เชื่อฟังและเคารพกฎระเบียบของรัฐ และจากฝ่ายตรงข้ามหรือผู้ที่ปรารถนาจะช่วงชิงอำนาจรัฐ อันอาจนำไปสู่การสูญเสียอำนาจได้

มาคิอาเวลลีไม่ได้สนับสนุนให้ผู้ปกครองพยายามทำตัวให้เป็นที่รักของประชาชน เนื่องจากการเป็นที่รักของประชาชนนั้นเป็นอันตราย เพราะผู้ปกครองจะตกอยู่ภายใต้ความพอใจของผู้อื่นสิ่งที่มาคิอาเวลลีสนับสนุนให้ใช้ผูกพันกับประชาชนก็คือ ความกลัว⁸⁹ มิใช่ความรัก ซึ่งเป็นสิ่งที่บังคับกันไม่ได้ ต้องสุดแท้แต่ผู้ให้คือประชาชน ว่าพอใจจะรักผู้ปกครองหรือไม่ มิใช่อยู่ที่ความพอใจของตัวผู้ปกครองเอง

88 เรื่องเดียวกัน, หน้า 191-192

89 เรื่องเดียวกัน, หน้า 231

นอกจากนี้ การเลือกวางตัวเป็นกลางในสถานการณ์ของสงครามก็เป็นอีกหนทางหนึ่งที่จะนำผู้ปกครองไปสู่สภาวะของการสูญเสียอำนาจได้ มาคิอาเวลลิลีกกล่าวว่า ในสภาวะสงครามจะมีรัฐคู่สงครามที่พยายามแสวงหาการสนับสนุนจากรัฐที่สามอยู่เสมอ และเมื่อรัฐที่สามรัฐใดต้องตกอยู่ในสถานะที่ต้องเลือกว่าจะเข้ากับฝ่ายใด ก็เป็นหน้าที่ของผู้ปกครองที่ต้องพิจารณาว่า จะเลือกอยู่ข้างใดตามความเหมาะสมของสถานการณ์ แต่อย่างไรก็ตาม สิ่งหนึ่งที่ผู้ปกครองไม่ควรจะทำก็คือ การเลือกที่จะวางตัวเป็นกลาง ไม่เข้าข้างใคร โดยหวังว่าการวางตัวเป็นกลางจะช่วยหลีกเลี่ยงความขัดแย้งกับคู่กรณีทั้งสองฝ่ายได้นั้น ผลที่จะเกิดขึ้นก็คือ ผู้ปกครองที่เลือกวางตัวเป็นกลางจะไม่ได้รับความเป็นมิตรจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเลย และเมื่อใดก็ตามที่ผู้ปกครองเกิดอ่อนอำนาจลง หรือเมื่อถึงคราวจำเป็นต้องขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น ก็จะไม่สามารถแสวงหาความสนับสนุนหรือการช่วยเหลือจากใครได้เลย เนื่องจากในยามที่รัฐเพื่อนบ้านตกอยู่ในสภาพคับขันและต้องการความช่วยเหลือนั้น ผู้ปกครองของรัฐที่สามก็ไม่ได้ให้ความช่วยเหลือเขา ดังนั้นการหวังจะให้เขามาช่วยเหลือเราในยามคับขันบ้างนั้น จึงเป็นไปได้ยาก หรือหากเขาอมช่วยเหลือก็ไม่ใช่ว่าช่วยเหลือด้วยความเต็มใจที่จะต้องตอบแทนน้ำใจต่อผู้ที่เคยช่วยเหลือเขามาก่อนแต่อย่างใด

เมื่อตกอยู่ในสภาพที่ไร้มิตรที่พอจะหวังพึ่งพาในยามคับขันได้แล้ว โอกาสที่ผู้ปกครองจะสูญเสียอำนาจย่อมมีมากกว่าที่จะตัดสินใจเลือกเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไปเลยตั้งแต่แรก เพราะเมื่อเกิดมีเหตุการณ์คับขันขึ้น เขาก็ยังคงมีมิตรจิตมิตรใจที่ยินดีจะช่วยเหลือเราอยู่บ้าง อย่างน้อยก็เป็น การตอบแทนน้ำใจที่เราเคยช่วยเหลือเขาในยามที่เขาต้องการมาก่อน ตามหลักการที่มาคิอาเวลลิลีกได้กล่าวไว้อย่างชัดเจนว่า

"และมันจะเกิดขึ้นเสมอว่าเขาสู้ซึ่งมิใช่มิตร จะแสวงหาความเป็นกลางจากท่านและเขาผู้ซึ่งเป็นมิตรจะขอให้ท่านเปิดเผยตัวท่านเองพร้อมอาวุธ และเพื่อที่จะหลีกเลี่ยงอันตรายในปัจจุบัน บรรดาเจ้าผู้ปกครองที่ลังเลใจบ่อยครั้งที่สุดจึงเลือกวิถีแห่งความเป็นกลาง และบ่อยครั้งที่สุดที่พวกเขาที่ประสบกับความพินาศ แต่เมื่อเจ้าผู้ปกครองเปิดเผยตนเองอย่างหนักแน่นที่จะเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ถ้าฝ่ายที่ท่านเข้าด้วยนั้นชนะแม้ว่าเขาจะมีอำนาจมากและท่านยังคงต้องขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของเขา แต่เขาก็มีข้อผูกพันต่อท่าน และมีสัญญาแห่งความรักอยู่ และมนุษย์เรานั้นก็ไม่ได้มีความซื่อสัตย์เสียจนพวกเขาจะกดขี่ท่านโดยอ้างด้วยอย่างความอกตัญญูเช่นนั้น"⁹⁰

สาเหตุประการสุดท้ายที่อาจนำไปสู่การสูญเสียอำนาจของผู้ปกครองนั้น ถือว่าเป็นเรื่องใกล้ตัวผู้ปกครองมากกว่าสาเหตุอื่นๆ ที่ได้กล่าวไปแล้ว นั่นคือ การสูญเสียอำนาจที่มีสาเหตุมาจากบรรดาผู้ช่วยหรือที่ปรึกษาของผู้ปกครอง

90 เรื่องเดียวกัน, หน้า 232

การมีผู้ช่วยหรือที่ปรึกษานั้นสามารถให้ประโยชน์ในการช่วยคิดและช่วยแบ่งเบาภาระของผู้ปกครองได้เป็นอย่างดี แต่ผู้ปกครองก็จำเป็นต้องมีความสามารถในการคัดเลือกผู้ช่วยเพื่อให้เกิดผลดีกับตนเองมากที่สุด โดยผู้ช่วยที่ดีจะต้องคำนึงถึงประโยชน์ของผู้ปกครองมากกว่าประโยชน์ของตัวเอง มิใช่คิดถึงประโยชน์ของตัวเองมากกว่าของผู้ปกครอง ผู้ช่วยประเภทหลังนี้อาจนำความเสียหายมาสู่ผู้ปกครองอย่างประมาทไม่ได้ทีเดียว เนื่องจากเขามีโอกาสใกล้ชิดกับผู้ปกครองตลอดเวลาและเป็นผู้ที่คอยให้คำปรึกษาต่างๆ อยู่เสมอ ถ้าหากพวกเขาเป็นคนที่คิดถึงประโยชน์ของตนเองมากกว่าผู้ปกครองแล้ว พวกเขาก็ย่อมนำความเสื่อมเสียมาสู่ผู้ปกครองอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และอาจจะเสียโดยไม่รู้ตัวอีกด้วย ดังนั้น จึงจำเป็นที่ผู้ปกครองจะต้องเลือกสรรผู้ช่วยให้ได้คนดีที่สุดเพื่อไม่ให้เกิดความสูญเสียขึ้นในภายหลัง

นอกจากการมีผู้ช่วยหรือผู้ปรึกษาที่ดีแล้ว ผู้ปกครองยังจะต้องมีวิจารณญาณในการเลือกรับฟังคำปรึกษาต่างๆ ด้วยตนเองอีกด้วย ผู้ปกครองจะต้องไม่หลงเชื่อคำปรึกษาจากบรรดาผู้ช่วยหรือที่ปรึกษาโดยไม่ไตร่ตรองหรือคิดใคร่ครวญให้ดีเสียก่อน⁹¹ เพราะนอกจากการมีที่ปรึกษาที่ดีแล้ว บรรดาคำปรึกษาต่าง ๆ ที่ได้รับฟังมานั้น ผู้ปกครองจะต้องนำมาคิดและวิเคราะห์ด้วยตนเอง ก่อนที่จะเชื่อหรือนำไปปฏิบัติเสมอ ไม่หลงเชื่อคำปรึกษาอย่างง่ายๆ โดยไม่มีหลักเกณฑ์ เพราะอาจจะถูกที่ปรึกษาหลอกลวงหรือพุดในสิ่งที่ผู้ปกครองนำไปปฏิบัติแล้วจะเกิดผลเสียต่อตัวผู้ปกครองเอง ซึ่งในประวัติศาสตร์การเมืองที่ผ่านมา ก็มีตัวอย่างของผู้ปกครองจำนวนมากที่ต้องสูญเสียอำนาจไปจากสาเหตุที่มีที่ปรึกษาที่ไม่ดีอยู่เคียงข้าง รวมทั้งเป็นคนหูเบาหลงเชื่อคำแนะนำของบริวาร โดยไม่ไตร่ตรองและใคร่ครวญถึงความเหมาะสมเป็นไปได้ด้วยวิจารณญาณของตนเองเสียก่อน

ตัวอย่างของการสูญเสียอำนาจตามที่ได้อธิบายมาทั้งหมดข้างต้นนั้น ล้วนแล้วแต่เป็นสาเหตุที่ป้องกันได้ทั้งหมดนั้น เมื่อเห็นจุดบกพร่องต่างๆ ที่นำไปสู่การสูญเสียอำนาจเช่นนี้แล้ว ควรที่ผู้นำทุกคนจะใส่ใจกับประเด็นต่างๆ เหล่านี้ แล้วหาทางป้องกันและแก้ไขเพื่อไม่ให้เกิดคนต้องสูญเสียอำนาจไปอย่างง่ายๆ และการลดโอกาสที่จะสูญเสียอำนาจก็ย่อมเท่ากับเป็นการเพิ่มความสามารถในการรักษาอำนาจของผู้ปกครองผู้นั้นด้วยเช่นกัน

91 เรื่องเดียวกัน, หน้า 279